

**MAKTÜL ŐEHÜLİSLÂM FEYZULLAH EFENDİ'NİN TORUNU
NAKİBÜ'L-EŞRÂF ABDULLAH EFENDİ'NİN HAYATI VE
TEREKESİ**

The Life and the Heritage of Naqib al-Ashraf Abdullah Efendi, The
Grandson of the Victim Shaykh al-Islam Feyzullah Efendi

Ayhan IŞIK*

Öz

Osmanlı Devleti'nde "Feyzullah Efendizâdeler" olarak ün kazanmış Őeyhülişlâm Feyzullah Efendi'nin ailesi ve akrabaları, devletin üst düzey farklı birçok kademesinde görev almıştır. Özellikle Őeyhülişlâm Feyzullah Efendi, oğlu Fethullah Efendi, torunları Mehmet Kamil Efendi, Abdullah Efendi, torununun oğlu Mehmet Emin Efendi ve daha birçokları nesep olarak Hz. Peygamber'in soyuna mensup olması sebebiyle Nakibü'l-eşraflık yapmıştır. Seyyid ve şeriflerin şecerelerini düzenlemek ve onların işleriyle ilgilenmek üzere Nakibü'l-eşraf olarak görevlendirilen Abdullah Efendi (ö. 1184/1770), dedesi Őeyhülişlâm Feyzullah Efendi ve babası Őeyhülişlâm Mustafa Efendi'nin yaşadığı sıkıntılara maruz kalmıştır. Ancak dedesi ve babası dönemindeki siyasi, ictimai ve mezhebi ihtilaflar Abdullah Efendi'nin nesebi ve ailesi hakkında farklı rivayetlerin oluşmasına sebebiyet vermiştir.

Abstract

The family and relatives of Shaykh al-Islam Feyzullah Efendi, who gained fame as "Feyzullah Efendizâdes" in the Ottoman Empire, served in many different high-level positions of the state. In particular, Shaykh al-Islam Feyzullah Efendi, his son Fethullah Efendi, his grandchildren Mehmet Kamil Efendi and Abdullah Efendi, his grandson's son Mehmet Emin Efendi, and many others were naqib al-ashraf because they were descendants of the HH Prophet. Abdullah Efendi, who was appointed as naqib al-ashraf to organize the pedigrees of sayyids and sharifs and to take care of their affairs, was not exposed to the troubles of his grandfather Shaykh al-Islam Feyzullah Efendi, and his father Shaykh al-Islam Mustafa Efendi. However, the political, social, and sectarian conflicts in the period of his grandfather and father caused different narrations about Abdullah Efendi's lineage and family.

In this article, information about Naqib al-Ashraf Abdullah Efendi's

* Dr. Öğr. Üyesi; Karabük Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Kelam ve İtikadi İslam Mezhepleri Ana Bilim Dalı, Karabük, Türkiye/ e-posta: i.ayhan555@gmail.com/ ORCID ID: 0000-0002-7017-2583

Bu çalışmada Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin torunu Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'nin şeceresi ve terekesi ele alınmak suretiyle ilmi kariyeri, iktisadi durumu ve hizmet hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Meşihat Arşivi'ndeki Nakibü'l-eşraf defterlerinde kayıtlı şeceresi, Kısmet-i Askeriye Mahkemesi'ndeki terekesi ve İstanbul Karacaahmet Mezarlığı'ndaki mezar taşları incelenmiştir. Abdullah Efendi ve ailesinin mezar taşlarındaki bilgilerden istifade edilmek suretiyle aile bireyleri, çocukları, torunları, gulam, cariyeye ve utekası tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şeyhülislâm Feyzullah Efendi, Şeyhülislâm Mustafa Efendi, Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi, Tereke, Soyağacı.

scientific career, economic status, and service life is given by discussing his pedigree and heritage. Besides, his pedigree recorded in the Naqib al-Ashraf Registers in the Meshihat Archives, his heritage in the Court of Kısmet-i Askeriye (inheritance court for people with the military status), and the tombstones in the Istanbul Karacaahmet Cemetery were examined. His family members, children, grandchildren, ghilman, jawari, and freedmen were identified by using the information on the tombstones of Abdullah Efendi and his family.

Key words: Shaykh al-Islam Feyzullah Efendi, Shaykh al-Islam Mustafa Efendi, Naqib al-Ashraf Abdullah Efendi, Heritage, Pedigree

Giriş

Nakibü'l-eşrafılık, Hz. Peygamber'in nesebine mensup seyyid ve şeriflerin isimlerinin kayıt altına alınması, onların resmi ve hukuki işlemlerinin takip edilmesi ve gerektiğinde siyadet teftişlerinin yapılması için Yıldırım Bâyezid zamanında (802/1400) Nâzır-ı Sâdât ismiyle kurulmuştur.¹

Osmanlı Devleti'nde Nakibü'l-eşrafılık müessesesinin 523 yıllık tarihine bakıldığında yaklaşık yetmiş Nakibü'l-eşrafın görev yaptığı görülmektedir. Bunlar arasında Paşmakçızâde, Mirzazâde, Dürrizâde, Yasincizâde ve Feyzullah Efendizâde gibi önemli ailelerden gelenler bulunmaktadır. Feyzullah Efendizâdeler, Nakibü'l-eşrafılık görevini en uzun süre yerine getirenlerin başında yer alır. Şeyhülislâm Feyzullah Efendi, oğlu Fethullah Efendi,

¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Osmanlılar'da Nakibü'l-Eşrafılık", *Marife: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel Birikim]* 4/3 (2004), 453; Selçuklular dönemi için bk. Abdülkerim Özeydin, "Selçuklular Döneminde Nakibü'n-Nukabâların Siyâsi, İdâri ve İctimâi Hayattaki Roller: Tırâd b. Muhammed ve Oğlu Ali b. Tırâd el-Kureşî el-Hâşimî el-Abbâsî ez-Zeynebi Örneği", *TYB Akademi: Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi* 4/12 (2014), 101-114.

torunları Abdullah Efendi ve Mehmet Kamil Efendi, torunun oğlu Mehmet Emin Efendi Nakibü'l-eşraflık yapmıştır.²

Feyzullah Efendizâde sülalesinden Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'yi konu alan bu çalışmanın birinci kısmında Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'nin aile bireylerinden babası, dedesi, eşi, çocukları, torunları, cariyeye, gulam ve azatlı köleleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda Abdullah Efendi'nin soy ağacı oluşturulmuştur. Şeceresi oluşturulurken Abdullah Efendi'nin terekese, kendisi ve ailesinin mezar taşları ile dedesi Feyzullah Efendi'nin bizzat kaleme aldığı risalesinden istifade edilmiştir. Abdullah Efendi'nin çocukları hakkındaki rivayet farklılıklarının sebepleri üzerinde durulmuş, bu konuda daha önce yazılmış olan çelişkili ifadeler de açıklık getirilmiştir.

Ayrıca dedesi Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin bizzat kendisinin nesebi ile ilgili yazdığı risale ve İstanbul Müftülüğü Meşihat Arşivi'ndeki Nakibü'l-eşraf defterlerinde kayıtlı şeceresi tahlil edilmek suretiyle Abdullah Efendi'nin nesebi hakkında bilgi verilmiş, seyyidliği hususundaki ihtilaflar incelenmiş ve dönemin siyasi ve mezhebi sorunlarına dikkat çekilmiştir.

Çalışmanın ikinci kısmında *Devhatü'n-nükebâ*, *Riyâzü'n-nükebâ*, *Sicill-i Osmanî* ve Meşihat Arşivi'ndeki Nakibü'l-eşraf defter ve belgeleri ışığında Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'nin hizmet hayatı, Nakibü'l-eşraflık vazifesine tayin süreci, görev yeri, kendisinden önceki ve sonraki Nakibü'l-eşraf hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü ve son kısmında ise Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'nin Şeriyye Sicilleri Arşivi'nde tespit edilen terekese üzerinden ailesi, nesebi, mirasçıları, iktisadi durumu, vasiyet bilgileri, cariyeye, gulam ve uteka sayısı, sahip olduğu kitap ve eşyalar hakkında detaylı bir bilgi sunulmuştur. Ayrıca terekese'nin dönemin diğer ulema terekeleri ile mukayesesi yapılmak suretiyle iktisadi durumu incelenmiştir.

Böylece ilmiye teşkilatında önemli bir makam olan Nakibü'l-eşraflık vazifesini ifa eden Abdullah Efendi'nin hayatı ve nesebi hakkındaki ihtilaflar giderilmeye çalışılmıştır.

1. Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'nin Ailesi

Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'nin doğum tarihi ve yeri kesin olarak bilinmemekle birlikte babası Mustafa Efendi'nin İstanbul'da

² Osmanlı dönemindeki Nakibü'l-eşrafın listesi için bk. Ayhan Işık, *Meşihat Arşivi Belgeleri Işığında Seyyidler ve Nakibü'l-eşraflık Müessesesi* (Ankara: İlahiyât Yayınları, 2021), 131-144.

doğmuş olması ve burada görev yapmış olması sebebiyle onun da İstanbul'da dünyaya gelmiş olma ihtimali kuvvetlidir. Abdullah Efendi, Osmanlı Devleti'nin meşhur ulema ailelerinden Şeyhülislâm Feyzullah Efendizâdelere mensup olup babası Şeyhülislâm Mustafa Efendi, dedesi ise maktül Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'dir.³

Nakibü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin dedesi Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin asıl adı Mehmet olup 1639'da Erzurum'da dünyaya gelmiştir. Babası Erzurum Müftüsü Mehmet Efendi ve annesi Şerife Hatun'dur. Eğitim hayatına Erzurum'da başlamış ve İstanbul'a geldikten sonra ilmi payeleri hızla yükselmiştir. 7 Kasım 1686'da Nakibü'l-eşrâf ve 14 Şubat 1688'de Şeyhülislâm olmuştur. 25 Mayıs 1695'te ikinci kez Şeyhülislâmlık makamına getirilen Feyzullah Efendi, vekayinamelere Edirne Vakası/Feyzullah Efendi Vakası olarak geçen olayda 1703 yılında öldürülmüştür.⁴

Abdullah Efendi'nin babası Şeyhülislâm Mustafa Efendi, 1679'da İstanbul'da dünyaya gelmiş ve babası Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin yanında eğitim alarak ilmî ve idarî sahada ilerlemiştir. Kısa sürede ilmiye teşkilatı içerisinde hızlı yükselmesi ulema arasında birtakım memnuniyetsizliklere sebebiyet vermiştir. Babası Feyzullah Efendi'nin 1703'te Edirne vakasında öldürülmesi Mustafa Efendi'nin ilmî kariyerini olumsuz etkilemiş, hapis ve sürgün hayatının akabinde Sultan I. Mahmud'un padişah olmasıyla İstanbul'a dönmesine müsaade edilmiştir. 13 Nisan 1736 tarihinde Şeyhülislâmlık vazifesine tayin edilen Mustafa Efendi'yi diğer meslektaşlarından ayıran önemli bir husus Ca'feriyye mezhebinin beşinci mezhep olarak kabulü yolunda İran'ın teklifleri dolayısıyla toplanan meşveret meclislerine katılmış olmasıdır.⁵ Şeyhülislâmlık vazifesini vefat tarihi olan 4 Mart 1745'e kadar devam ettirmiştir. İstanbul Karacaahmet Mezarlığı'nda babasının yanında medfundur.⁶

³ Mehmet İpşirli, "Mustafa Efendi, Feyzullahefendizâde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 31/297-298; Musa Bilgiz, "Feyzullah Efendi'nin Şeyhülislâm Çocukları: Fethullah Efendi, Murteza Efendi ve Mustafa Efendi", *Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu*, ed. Ömer Kara (2015), 201-202.

⁴ Mehmet Serhan Tayşi, "Feyzullah Efendi, Seyyid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 12/527-528; Orhan F. Köprülü, "Feyzullah Efendi", *İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1964) 4/593-600.

⁵ Osmanlı Arşivi (BOA), *Mühimme Defterleri [A.DVN.MHM.d.]*, No. 150, 44, 48-49, 62-63, 120-121. İran şâhı Nadir Şâh tarafından, Caferi mezhebinin Osmanlı devleti tarafından kabul görülmesi, savaşta ölenlerinin şehit kabul edilmesini istemesi, Mekke'de kendülerine ait mihraplarının olması ile ilgili yapılan talebin uygun olmadığı ile ilgili gönderilen hüküm.

⁶ Mehmet İpşirli, "Mustafa Efendi, Feyzullahefendizâde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 31/297-298; Musa Bilgiz,

Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'nin tereke kaydına göre vefat ettiğinde Derviş Saliha Kadın bt. Abdurrahman ile evli olduğu ve nikâhlı bir eşinin bulunduğu tespit edilmiştir. Ailesinin görevi ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamayan Saliha Kadın, 1211/1796-97 yılında vefat etmiştir.⁷ Üsküdar Karacaahmet'teki Tunusbağı aile kabristanına defnedilen Abdullah Efendi'nin 1181/1767-68 yılında kendisinden üç yıl önce vefat eden Mustafa Molla Efendi isminde bir oğlunun mezar taşı da yine aynı kabristanda bulunmaktadır.⁸ Abdullah Efendi, vefat ettiğinde diğer oğulları Seyyid Osman Molla Efendi ve küçük oğlu Seyyid Mehmet Emin Molla Efendi hayattadır.⁹

İlmiye mesleğine giren iki oğlundan Müderris Osman Efendi 7 Safer 1220/7 Mayıs 1805'te vefat etmiştir.¹⁰ Seyyid Osman Efendi'nin annesi cariye asıllı Rukıyye Kadın'dır ve 1185/1771-1772 senesinde vefat etmiştir. İkisi de Üsküdar Karacaahmet Mezarlığında metfundur.¹¹

Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'nin diğer oğlu Seyyid Mehmet Emin Molla Efendi 1813-1816 yılları arasında Şeyhülislâm Seyyid Mehmed Zeynelabidin Efendi'den sonra Seyyid Mehmet Siddık Efendi'den önce Nakibü'l-eşraflık yapmıştır.¹² Zilkade 1233/Eylül

"Feyzullah Efendi'nin Şeyhülislâm Çocukları: Fethullah Efendi, Murteza Efendi ve Mustafa Efendi", *Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu*, ed. Ömer Kara (2015), 201-202; Ahmed Badi Efendi, *Riyâz-ı Belde-i Edirne*, Haz. Niyazi Adıgüzel ve Raşit Gündoğdu, (Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları, 2014), 2/1, 575; Mehmed Raşid, *Tarihi Raşid*, (İstanbul: Matbaa-i Amire, 1365), 2/581; Tahir Sevinç, "Feyzullah Efendi ve Edirne Vakası", *Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu*, ed. Ömer Kara (2015), 151-180; Mehmet İpşirli, "Feyzullah Efendi'nin Biyografisine Dair S. F. Mesurvey'in Çalışması Üzerine Bazı Değerlendirmeler", *Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu*, ed. Ömer Kara (2015), 145-150.

⁷ Cennet Betül Budak, *Karacaahmet Mezarlığında Seyyidlere Ait Mezar Kitabeleri (19. Yüzyıl) Metin, İnceleme ve Transkripsiyon* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 66, 91, 126, 141.

⁸ Budak, *Karacaahmet Mezarlığında Seyyidlere Ait Mezar Kitabeleri (19. Yüzyıl) Metin, İnceleme ve Transkripsiyon*, 66, 91, 126, 141.

⁹ İstanbul Müftülüğü, Şerhiye Sicilleri Arşivi, *Kısmet-i Askeriye Mahkemesi*, No. 343, 48a-49.

¹⁰ İpşirli, "Mustafa Efendi, Feyzullahefendizâde", 31/297-298; Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar: Türkiye: 1074-1990*, (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990), 2: 661-663; Osman Efendi'nin mezar taşının kayıp olduğu ifade edilse de Üsküdar Karacaahmet Mezarlığı'nda bulunmaktadır. Bk. Mehmet Serhan Tayşi, "Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi ve Fezziyye Medresesi", *Türk Dünyası Araştırmaları* 23 (1983), 9-100. Mezar taşının fotoğrafı ve okunuşu için ekler bölümüne bakınız.

¹¹ Bk. Ekler: 1, Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'nin kendisi, eşi, çocukları, utekası, cariyesi ve torunlarının İstanbul Karacaahmet Mezarlığı'ndaki mezar taşları.

¹² Ayhan Işık, "Osmanlı Devleti'nde Nakibü'l-eşraflık Müessesesi ve Meşihat Arşivindeki Nakibü'l-eşraf Defterleri", *Alevilik Araştırmaları Dergisi* 8 (2014), 223.

1818 tarihinde vefat etmiştir. Mehmet Emin Efendi'nin cariye asıllı annesi Mevsûme Kadın'dır ve 11 Rebi'ülevvel 1194/17 Mart 1780 tarihinde vefat etmiştir. Mehmet Emin Molla Efendi'nin kızı Şerife Nefise Hanım 14 Rebi'ulahir 1210/28 Ekim 1795'te, kızı Zübeyde Hanım Rebi'ülevvel 1252/Haziran 1836'da ve diğer kızı Şerife Lebabe Hanım 20 Ramazan 1195/9 Eylül 1781'de vefat etmiştir. Seyyid Mehmed Emin Molla Efendi'nin Anadolu kadılarında Mehmet Aziz Efendi (ö.1239/1823-1824) isminde azatlı bir kölesinin de yine İstanbul Karacaahmet Mezarlığı'nda mezarı bulunmaktadır.

Mehmet Emin Molla Efendi'nin Demhoş Kadınefendi (ö. 1249/1833-1844) ve Saraylı Madende Hanım (ö. 21 Rebi'ülevvel 1231/20 Şubat 1816) adlı iki eşinin kabirleri de yine aynı mezarlıktadır.

Nakibü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin terekesinde "Gürkiye câriye be-nâm-ı Servkamet, Gürkiye câriye be-nâm-ı Nedime, Zenciye cevâri re's 3, Gürcü gulâm be-nâm-ı Salih, Süleyman, Gürcü gulâm be-nâm-ı Enis" şeklinde 5 cariyesi ve 3 gulâmı kaydedilmiştir.¹³

Nakibü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin Mahbube Hanım (ö.1184/1770-1771), Servihiraman Kadın (ö.27 Ramazan 1199/3 Ağustos 1785) isminde utekası/azatlılarının ve Mazlumşah Hatun (ö. 1182/1768-1769) isimli cariyesinin İstanbul Karacaahmet Mezarlığı'nda mezarları bulunmaktadır.¹⁴

Abdullah Efendi'nin terekesi ve mezar taşlarından tespit edilen Mustafa Molla Efendi, Osman Efendi ve Mehmet Emin Efendi isimlerinde üç oğlu bulunmasına rağmen, temel eserlerden yapılan alıntıların yanlış aktarılmasından kaynaklı bu konuda birbirleriyle çelişen birçok farklı rivayet vardır. Referans alınan kaynaklar *Devhatü'n-nükebâ*, *Riyazü'n-nükebâ* ve *Sicill-i Osmanî* olmasına rağmen bu kadar farklı rivayetlerin varlığı kuşku uyandırmaktadır.

Bu rivayetleri şu şekilde açıklanabilir: Nakibü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin Mustafa, Osman, Mehmed, Emin ve Derviş Mehmed isimli çocuklarının olduğu aktarılmaktadır.¹⁵ Şair Fitnat Hanım'ın Derviş Mehmet Efendi ile evlendiği, Fitnat Hanım'ın ölümünden sonra da Nakibü'l-eşrâf ve İstanbul kadısı oluşunu takiben Rumeli kazaskeri

¹³ İstanbul Müftülüğü, Şeriye Sicilleri Arşivi, *Kismet-i Askeriye Mahkemesi*, No. 343, 48a-49.

¹⁴ Nakibü'l-eşrâf Abdullah b. Şeyhülislam Mustafa Efendi'nin kendisi, eşi, çocukları, utekası, cariyesi ve torunlarının mezar taşı fotoğrafları ve indeks bilgileri için bk. Budak, *Karacaahmet Mezarlığında Seyyidlere Ait Mezar Kitabeleri*, 66, 91, 126, 141; Saliha Bozer Bayraktar, *İstanbul Karacaahmet Mezarlığı 22 Numaralı Adadaki Mezar Taşları*, (Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019), 569, 582, 584, 602, 606, 674, 686, 692, 738, 755, 772.

¹⁵ Tayşi, "Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi ve Feyziye Medresesi", 9-100.

olan Derviş Mehmed Efendi'nin babası kazasker ve Nakibü'l-eşraf Seyyid Abdullah'ın, Şeyhülislâm Seyyid Feyzullah Efendi'nin oğlu Şeyhülislâm Seyyid Mustafa Efendi'nin çocuğu olduğu, Derviş Mehmed Efendi'nin Feyzullah Efendi'nin oğlu tarafından torunlarından olduğu belirtilmiş” ve *Devhatü'n-nükabâ*'ya atıf yapılmıştır.¹⁶ Oysaki Abdullah Efendi'nin terekesinde Derviş Mehmet Efendi'nin ismi geçmemesi bu isimde bir evladı olmadığını göstermektedir. Ayrıca Mehmed ve Emin isimlerinde iki çocuğu değil Mehmed Emin adında bir evladı bulunmaktadır.¹⁷

Sicill-i Osmanî'de ise Feyzullah Efendizâdelerden Mustafa Efendi'nin oğlu Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'nin Osman, Mehmet Emin ve Mustafa Efendi isimli üç oğlunun olduğu aktarılmıştır.¹⁸ Bu rivayet ise Abdullah Efendi'nin hem terekesi ve hem de mezar taşıyla uyuşmaktadır.¹⁹

Dürrizâde Mehmed Arif Efendi'den sonra Seyyid Mehmed Kâmil Efendi'den önce Nakibü'l-eşraflık yapan Derviş Mehmet Efendi (ö. 16 Cemâziye'l-âhir 1204/1790, 1785'te göreve geliş, 1786'da azl ve 1788'te tayin) ile ilgili *Sicill-i Osmanî*'de “Feyzullahzâdelerden Abdullah Efendi'nin oğludur.”²⁰ ifadesi yer almakla birlikte Abdullah Efendi'nin görevi belirtilmediği için Feyzullah Efendi ailesinden hangi Abdullah'ın kastedildiği net olarak anlaşılmamaktadır. Nakibü'l-eşraf Derviş Mehmet Efendi ile ilgili *Devhatü'n-nükeba*'da ise “...Mevlânâ-yı müşarün-ileyh âl-i feyzden Şeyhülislâm-ı sâmi-makâm Seyyid Mustafa Efendi'nin mahdûmu ve Nakib-i sâlifü'z-zikr Seyyid Abdullah Efendi'nin halef-i sâlihidir...”²¹ ifadesi geçmektedir. Fakat buradaki “halef-i sâlihidir” ifadesinden oğlu anlamı çıkmamaktadır. Nitekim buradaki ibareden Derviş Mehmet Efendi'nin Seyyid Mustafa

¹⁶ Ömer Faruk Akün, “Fitnat Hanım (ö. 1194/1780)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1996), 13/39-46; *Meşâhîru'n-Nisâ*'da Nakibü'l-eşraf Derviş Efendi ile evli olduğu kayıtlıdır. Bk. Şükriye Akgül, *İslâm Tarihçiliğinde Meşâhîru'n-Nisâ Geleneği ve Mehmed Zihni Efendi'nin Meşâhîru'n-Nisâ Adlı Eserinin İncelenmesi* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 134-135.

¹⁷ İstanbul Müftülüğü, Şeriyye Sicilleri Arşivi, *Kısmet-i Askeriye Mahkemesi*, No. 343, 48a-49.

¹⁸ Mehmed Süreyya Bey, *Tezkire-i Meşâhîr-i Osmaniyye/Sicill-i Osmanî*, (İstanbul: Matbaa-i Amire 1890-1893), 3:385.

¹⁹ İstanbul Müftülüğü, Şeriyye Sicilleri Arşivi, *Kısmet-i Askeriye Mahkemesi*, No. 343, 48a-49.

²⁰ Mehmed Süreyya Bey, *Tezkire-i Meşâhîr-i Osmaniyye/Sicill-i Osmanî*, (İstanbul: Matbaa-i Amire 1890-1893), 2:334. 27 Cemâziyelevvel 1204'de vefat etmiştir ve Üsküdar'da medfundur.

²¹ Ahmed Rifat, *Devhatü'n-Nukabâ*, (İstanbul: Karahisari Esad Efendi Litografyası, 1283), 105.

Efendi'nin oğlu olduğu ayrıca Abdullah Efendi'nin ise sadece halefi olduğu anlaşılmaktadır.

Nakibü'l-eşrâf Abdullah Efendi hakkındaki iktibaslar, aynı kaynaklardan yapılmış olsa bile birbiri ile çelişmektedir. Bu sebeple Şeriyye Sicilleri Arşivi Kısmet-i Askeriye Mahkemesi'nden tespit edilen terekesi ve İstanbul Karacaahmet Mezarlığı'ndaki kendisinin ve ailesinin mezar taşları dikkatle incelenerek aile bireyleri ve şeceresi ile ilgili sağlıklı bilgilere ulaşılmıştır. Mustafa Molla Efendi, Osman Efendi ve Mehmet Emin Efendi isimlerinde üç oğlu olduğu anlaşılmaktadır. Aslında ulemanın biyografisinin hazırlanmasında sadece tabakat ve biyografi eserlerinin yeterli olmadığı; arşiv belgelerinden, tereke, veraset kayıtları ve mezar taşlarından da istifa edilmesinin daha isabetli olduğu kanaatine varılmıştır.

Nakibü'l-eşrâf Abdullah Efendi, İstanbul'da 28 Rebiülâhir 1184/21 Ağustos 1770 tarihinde vefat etmiştir. Mezar taşında sadece vefat yılı kaydedilmiştir. Terekesi 22 Recep 1184/11 Kasım 1770 tarihinde yazılmıştır. Babası, çocukları, eşi, cariyesi, uteka ve torunlarının da bulunduğu Üsküdar Karacaahmet'teki Tunusbağı aile kabristanında medfundur.²²

2. Nakibü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin Nesebi ve Ailesinin Seyyidliği Tartışmaları

Osmanlı Devleti'nde Nakibü'l-eşrâf olmanın ilk ve en önemli şartı seyyid olmaktır. Çünkü bu soyun işlerini düzenlemekle görevli olacak kişinin aynı soydan gelmesi ve iyi bir nesep bilgisine sahip olması şarttır. Aynı zamanda bir kadı hükmünde olan Nakibü'l-eşrâf'ın, seyyidlerden cezayı hak edenlere müeyyide uygulayacağından ehl-i ilim olması ve İslâm hukukunu da bilmesi gerekliydi.²³

Nakibü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin dedesi Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin bizzat kendisinin kaleme aldığı risalede baba tarafından nesebini "Seyyid Feyzullah b. Seyyid el-Arif billah Şeyh Mehmed b. Seyyid el-Arif billah Şeyh Habib Mehmed b. Seyyid el-Arif billah Şeyh Pir Mehmed b. Seyyid el-Arif billah Şeyh Sultan Ahmed b. Seyyid el-Arif billah Şeyh Cüneyd..." şeklinde vermektedir. Buradaki Şeyh Ahmed b. Şeyh Cüneyd'in nesebinin, Hz. Mevlana Celaledin-i Rûmî'nin hocası olan Şeyh Şemseddin Muhammed b. Ali b. Melek-dâd et-Tebrizî'ye ulaştığı bilgisini verir. "Bizim nesebimiz, Hz.

²² Bk. Ekler: 1, Nakibü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin kendisi, eşi, çocukları, utekası, cariyesi ve torunlarının İstanbul Karacaahmet Mezarlığı'ndaki mezar taşları.

²³ Rifat, *Devhatü'n-Nukabâ*, 10; Mecdi Efendi, *Terceme-i Şakâyık li-Mecdi*, (İstanbul: Dârü't-Tibâati'l-Âmire, 1269, 246.

Peygamber (s.a. v.)'in mağara arkadaşı ve ilk halife Hz. Ebûbekir (r.a.)'e dayanmaktadır.” ifadesine de yer vermiştir.²⁴

Feyzullah Efendi, “seyyid” olduklarıyla ilgili şu bilgiyi nakleder: “Seyyidlik noktasında ecdadımızın neseplerinin sahih olarak hane-i saâdete ulaştığı noktasında, şeyhlerimiz fikir birliği içerisindeydi. Yaşadıkları yörede “Kızılkaya'nın²⁵ seyidleri” olarak biliniyorlardı. Kızılkaya, Karabağ'da bilinen bir yerin ismidir.”²⁶ Zaten Osmanlı devletinde bir ailenin seyidliğinin onaylanmasında aranan şartlardan bir tanesi de bu ailenin bulunduğu bölgede kadimden beri seyid olarak tanınmasıdır.

Feyzullah Efendi'nin verdiği bilgilere göre anne tarafından nesebi ise Şerife Hatun bt. Molla Murtaza el-Cenneti b. Molla İbrahim Nuri b. Murtaza en-Nikâbi b. Molla Hanefi el Karabaği'dir.²⁷

Meşihat Arşivi'ndeki Nakübü'l-eşraf defterlerinde kayıtlı şeceresi ise: “Hâzâ mâ ketebuhu'l-fakîr Subhânehu ve teâlâ es-Seyyid

²⁴ Ahmet Ögke, “Feyzullah Efendi'nin Tasavvufi Silsilesi ve Şeceresi”, *Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu*, ed. Ömer Kara (2015), 119-143, 119-121

²⁵ Kızılkaya kelimesi, risalenin günümüz Türkçesine aktarılmasında Güzelkaya olarak okunmuştur. Oysaki risalede ve Nakübü'l-eşraf defterindeki ibare Kızılkaya'dır.

²⁶ Ögke, “Feyzullah Efendi'nin Tasavvufi Silsilesi ve Şeceresi”, 119-143, 119-121; Fahri Ç. Derin, “Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin Nesebi Hakkında Bir Risale” *Tarih Dergisi*, 10, (1959), 104; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, İbnüllemin Mahmud Kemal İnal Yazmaları Bölümü, No. 166;

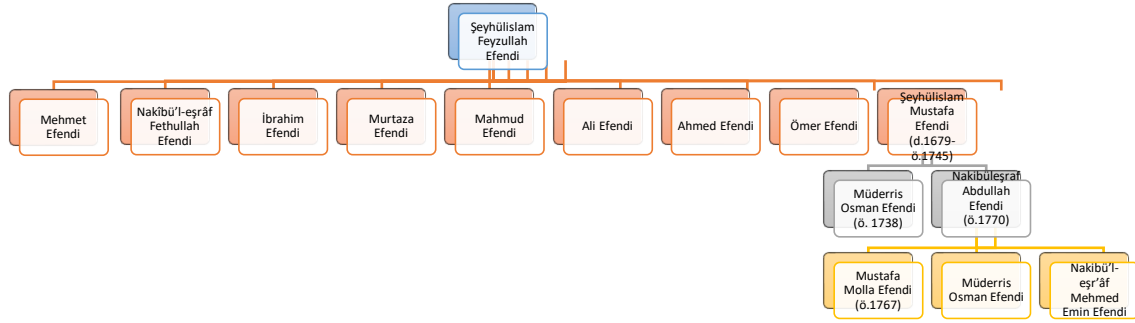
Ragıp Paşa Kütüphanesi, Yahya Tevfik Medresesi Bölümü, No. 1587/140, 34. Demirbaş defterinde “Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin Silsilesinin Tercümesi” şeklinde kayıtlıdır. Bk. Ahmet Türek -F. Çetin Derin, “Feyzullah Efendi'nin Kendi Kaleminden Hal Tercümesi”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi* 24 (1970), 69-92; İpşirli, “Feyzullah Efendi'nin Biyografisine Dair S. F. Meservey'in Çalışması Üzerine”, 145-150; Feyzullah Efendi, “Tedris”, *The Houghtton Library MS Arab* 113, vr. 1a; Feyzullah Efendi, “Şecere”, *The Houghtton Library MS Arab* 113, vr. 1b. Bu risalelerin değerlendirmesi için bk. Ömer Kara-M. Sadi Çögenli, “Şeyhülislam Feyzullah Efendi: Hayatı ve Eserleri”, *Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu*, ed. Ömer Kara (2015), 35-98. Ayrıca bk. Abdülkadir Altınsu, *Osmanlı Şeyhülislamı*, (Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1972), 98.

²⁷ Ahmet Ögke, “Feyzullah Efendi'nin Tasavvufi Silsilesi ve Şeceresi”, *Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu*, ed. Ömer Kara (2015), 119-143, 119-121; Derin, “Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin Nesebi Hakkında Bir Risale”, 104; İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, İbnüllemin Mahmud Kemal İnal Yazmaları Bölümü, No. 166; Ragıp Paşa Kütüphanesi, Yahya Tevfik Medresesi Bölümü, No. 1587/140, Demirbaş defterinde “Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin Silsilesinin Tercümesi” şeklinde kayıtlıdır;

Türek-Derin, “Feyzullah Efendi'nin Kendi Kaleminden Hal Tercümesi”, 69-92; İpşirli, “Feyzullah Efendi'nin Biyografisine Dair S. F. Meservey'in Çalışması Üzerine”, 145-150; Ayrıca bk. Altınsu, *Osmanlı Şeyhülislamı*, 98.

Feyzullah b. es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed b. es-Seyyid eş-Şeyh Habib Muhammed b. es-Seyyid eş-Şeyh Pîr Mehmed b. es-Seyyid eş-Şeyh Sultan Ahmed b. es-Seyyid eş-Şeyh Cüneyd b. es-Seyyid eş-Şeyh Veliyyüddin Mehmed el-Hasenî el-Hüseynî eban ve ümmen el-müştehir ecdâduhû bi-diyârihî bi-sâdât-ı Kızılkaya en-Nakîb ale'l-fetrati't-tâhîrati'l-Hâşimiyye bi'l-memâliki'l-mahrûseti'l-mahmiyyeti'l-Osmâniyye lâ-zâlet mahfûfetü bi'l-inâyâti'r-Rabbâniyye ve's-sıyânâti's-Samedâniyyet -ufiye anhum ve gafera lehum.” şeklindedir.²⁸ Bu kayıttaki “Hasenî ve Hüseynî” ile “eban ve ümmen” ifadelerinden hem anne hem de baba tarafından seyyidliği tasdiklenmiştir.

Nakibü'l-eşrâf Abdullah b. Şeyhülislâm Mustafa Efendi'nin Soyacağı²⁹

Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin kendisi, çocuklarından Fethullah Efendi ve torunu Abdullah Efendi'nin Nakibü'l-eşrâflık görevine getirilmiş olması “seyyid” olduklarını göstermektedir. Ayrıca torunu Nakibü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin hem terekesinde hem de mezar taşında “Seyyid” ifadesi yer almaktadır.³⁰

²⁸ Meşihat Arşivi, *Nakibü'l-eşrâf Defterleri*, No. 93/26, 2a-3b.

²⁹ Feyzullah Efendi'nin eş ve çocuk sayısı ile ilgili farklı rivayetler bulunmaktadır. bk. İsmail Katgı, *Osmanlı Devleti'nde Öldürülen Şeyhülislamlar* (Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 239-248.

³⁰ Terekesi için bk. İstanbul Müftülüğü, Şeriyye Sicilleri Arşivi, Kısmet-i Askeriye Mahkemesi, No. 343, 48a-49; Nakibü'l-eşrâf Abdullah b. Şeyhülislâm Mustafa

Feyzullah Efendi'nin nesebinin “anne baba tarafından seyyid olduğu” ve “anne baba tarafından seyyid olup Hz. Ebubekir'e dayandığı” ifade edilse de³¹ risalesinde anne tarafının seyyidliği ile ilgili bilgi verilmemektedir.³² *Silahdar Tarihi*'nde “Nasb-ı Meşihat-ı İslâmiyye Feyzullâh Efendi” başlıklı kısımda “...Vezîr-i a'zâm dahi mezbûr ile zindegâne üzre idi, ol sâ'at fetvâdan azline ve yerine zorba ağalar ma'rifetiyle Rûm-ili'nden munfasıl Nakîbü'l-eşrâf Feyzullâh Efendi'ye yine nikâbet inzimâmıyla tevcih buyurulmak üzere rikâb-ı hümâyûna telhîs edüp, mücebince hatt-ı şerîf sâdir olduktan sonra ertesi şenbih gün getürüp kozbekci kapısında beyaz sûfa kaplu samûr kürk giydirdi. Mezbûrun şerâfeti sâhte olduğundan gayrı sihirbâzlıkta sâth kâhine ders verirdi ve hattâ kürk giyerken pâdişâh hazretleri Has odabaşı Ağa'nın kulağına bu âdem sâhirdir buyurmuşlar...”³³ şeklindeki ifadeler, Feyzullah Efendi'nin seyyidliğinin sahte olduğuna dair bazı iddialara sebep olmuştur.³⁴

Halbuki *Silahdar Tarihi*'nin başka bir bölümünde padişahın sarayına at bağlanması meselesinde suçlu görülen Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin *ulemadan ve evlâd-ı Resul*'den olduğu gerekçesiyle katli caiz görülmemiştir:³⁵ “...Üsküdar'da vâkı' sadr-ı sâbık Kara İbrâhim Paşa'dan alınan mirî Bayram Paşa yalısının çayırına Rûmeli pâyesiyile şehzâdeler hocası olan Seyyid Feyzullâh Efendi at bağladığın pâdişâh hazretleri mâh-ı Şa'bân'ın gurreti Şenbih gün kayık ile İstavroz'dan Üsküdar'a gelirken kapıdan görüp gazaba geldi ve ustasını getirtip, 'kâfir niçin benim tahtıma at bağlattın' deyü katlini emr etmiş iken, “pâdişâhım doğrusu budur ki ve Feyzullâh Efendi'ye başımdan korkarım deyü rızâ vermedim, ben pâdişâhımdan me'zûnum söz gelir ise ben cevâbın veririm deyip cebr eyledi. Bu husûsta ma'zûrum kabâhatim yok bir avuç kanımı bağışla” deyü feryâd etmekle cellâd eline verilmiş iken merhamet buyurup, ancak esâmîsin çalup Feyzullâh Efendi'nin katlin murâd

Efendi'nin kendisi, eşi, çocukları, utekası, cariyesi ve torunlarının mezar taşı fotoğrafları ve indeks bilgileri için bk. Budak, *Karacaahmet Mezarlığında Seyyidlere Ait Mezar Kitabeleri*, 66, 91, 126, 141; Bayraktar, *İstanbul Karacaahmet Mezarlığı 22 Numaralı Adadaki Mezar Taşları*, 569, 582, 584, 602, 606, 674, 686, 692, 738, 755, 772.

³¹ Selim Karahasanoğlu, “Yanlış Zamanda Yanlış Adam”: Feyzullah Efendi Sabra Meservey, Feyzullah Efendi: An Ottoman Şeyhülislam”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 3/5 (2005), 843-847.

³² Ögke, “Feyzullah Efendi'nin Tasavvufi Silsilesi ve Şeceresi”, 119-143, 119-121

³³ Nazire Karaçay Türkal, *Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa Zeyl-i Fezleke (1065-22 Ca.1106/1654-7 Şubat 1695) (Tahlil ve Metin)* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012), 1119-1120.

³⁴ İpşirli, “Feyzullah Efendi'nin Biyografisine Dair S. F. Meservey'in Çalışması Üzerine”, 145-150.

³⁵ Bu konuyla ilgili detaylı bilgi için bk. Karahasanoğlu, “Yanlış Zamanda Yanlış Adam”: Feyzullah Efendi”, 844-845.

eyledi. *Ulemâdan ve evlâd-ı Rasûl* olduğundan tecvîz görülmeyip, ancak hâcelikten ma'zûl, ulemâ defterinden kaydı ref' olmuş iken beş günden sonra Haseki Sultân şefâ'atiyle Eyüb kazâsı arpalık verildi...."³⁶

Farklı tarihlerde vuku bulan bu iki olay ele alındığında, *Silahdar Tarihi*'nin iki farklı yerde Feyzullah Efendi'nin seyyidliği konusunda birbirine zıt iki olayı kaydetmesi bu konuyla ilgili soru işaretlerini artırmaktadır. Kanaatimize göre Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin Edirne Vakasında öldürülmesinden sonra halkın ve seyyidlerin tepkisinden endişe edilmiş olmalı ki "şerâfetinin sahte" olduğu yönünde iddialar ileri sürülmüştür.

Gerçekte Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin seyyidliği kendi döneminde tartışılan veya kabul görmeyen bir husus olsaydı oğlu Fethullah Efendi, torunu Abdullah Efendi ve Mehmet Kamil Efendi, torunun oğlu Mehmet Emin Efendi Nakîbü'l-eşrâf olarak tayin edilmez³⁷ mezar taşlarında "Âl-i feyzim hem dahî ceddîm Resûl-i kibriya" ifadesinin yazımı uygun görülmez³⁸ ve Abdullah Efendi'nin terekesinde seyyid ifadesi kullanılmazdı.³⁹ Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin kızıyla evlenen Nakîbü'l-eşrâf Seyyid Mahmud Efendi'nin terekesinde "fahri's-sâdât Şerife Amine Hanım ibneti el-mevlâ el-merhûm Şeyhülislâm es-Seyyid Feyzullah Efendi"⁴⁰ cümlesine de yer verilmezdi. Aslında Meşihat Arşivi'ndeki Nakîbü'l-eşrâf defterlerinde Feyzullah Efendi ve oğlu Fethullah Efendi'nin tasdikli seyyidlik şecerelerinin bulunması⁴¹ da bu sahte seyyidlik iddiasını çürütmektedir.

3. Nakîbü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin Hizmet Hayatı

Nakîbü'l-eşrâflık Müessesesi, Hz. Peygamber'in soyundan gelen seyyid ve şeriflerin neseplerinin kayıt altına alınması, onlara bir takım imtiyaz ve muafiyetler tanınması ayrıca seyyidliklerinin ispatı

³⁶ Türkal, *Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa Zeyl-i Fezleke*, 1038-1039.

³⁷ Ayhan Işık, "Osmanlı Devleti'nde Nakîbü'l-eşrâflık Müessesesi ve Meşihat Arşivindeki Nakîbü'l-eşrâf Defterleri", *Alevilik Araştırmaları Dergisi* 8 (2014), 217-227.

³⁸ Abdullah Efendi'nin ailesinin mezar taşları için bk. Ek-2.

³⁹ İstanbul Müftülüğü, Şeriyye Sicilleri Arşivi, *Kısmet-i Askeriye Mahkemesi*, No. 343, 48a-49.

⁴⁰ İstanbul Müftülüğü, Şeriyye Sicilleri Arşivi, *Kısmet-i Askeriye Mahkemesi*, No. 89, 5a-6b.

⁴¹ Meşihat Arşivi, *Nakîbü'l-eşrâf Defterleri*, No. 93/26, 2a-3b; Şecereler için bk. Fevzi Rençber, "Anadolu Aleviliğinde Şecere Geleneği-Bir Ağuiçen Ocağı Şeceresi Örneği", *Alevilik Araştırmaları Dergisi* 6 (2013), 175-176.

için bulundurdıkları siyâdet hüccetlerinin düzenlenmesi gibi resmi işlemlerin yapılması için tesis edilmiştir.⁴²

İslamiyet'in her döneminde seyyid ve şeriflere muhabbet beslenmiş ve kendilerine pek ziyade tazimde bulunulmuştur.⁴³ Özellikle de Osmanlı Devleti başta olmak üzere; Abbasiler, Memlûkler ve Selçuklular gibi İslâm devletleri tarafından gösterilen bu ihtiramın yanında, onlara ait işleri görmekle vazifeli bir de memur tayin edilmiştir. Nakîbü'l-eşrâf adı verilen bu görevli, İslâm devletlerindeki Hz. Peygamber'in soyundan gelenlerin işleriyle ilgilenen, neseplerini, vefat kayıtlarını tutan, seyyidliklerinin ispatı için bulundurdıkları siyâdet hüccetlerini düzenleyen, onları şanlarına uymayan alelâde işlerde çalışmaktan men eden ve aynı zamanda haklarını koruyup kollayan idareci konumundaki kimsedir.⁴⁴

Nakîbü'l-eşrâflar'ın ailelerinin de ilmiye sınıfına mensup olması önemli bir husustur.⁴⁵ Çünkü Nakîbü'l-eşrâflar'ın çoğunun babaları müderris, müftü, kadı, kazasker veya şeyhülislâm'dır. Nitekim Abdullah Efendi, ilmiye teşkilatı içerisinde üst kademelerde görev alan bir ailede yetişmiştir. 1757-1758'de İstanbul Kadısı olmuş⁴⁶ ve mevleviyet rütbesini alarak 11 Ağustos 1762'de Anadolu Kazaskerliğine, Mayıs 1765'te Nakîbü'l-eşrâflığa tayin edilmiştir. Osmanlı Devleti'nde Nakîbü'l-eşrâflık yapan 66 Nakîbü'l-eşrâf arasında 41. sıradadır. Mirzâzâde Mehmed Said Efendi'den (ö. 18 Zilkâde 1188/20 Ocak 1775) sonra ve Karahisarî İbrahim Efendi'den (ö. 17 Cemâziye'l-âhir 1197/20 Mayıs 1783) önce bu görevi yürütmüştür.⁴⁷ 1767-1768'de Rumeli Kazaskerliği vazifesine atanınca yerine bir önceki Nakîbü'l-eşrâf Mirzâzâde Mehmed Said

⁴² Ayhan Işık, *Meşihat Arşivi Belgeleri Işığında Seyyidler ve Nakîbü'l-eşrâflık Müessesesi* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013), 87 vd.

⁴³ Ömer Faruk Teber, "Bektâşilikte Otoride", *Milal ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi* 16/1 (2017), 84.

⁴⁴ Işık, *Meşihat Arşivi Belgeleri Işığında Seyyidler ve Nakîbü'l-eşrâflık Müessesesi*, 139.

⁴⁵ Ensâb ilmi açısından bk. Yıldız, Esra, "Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi Belgelerinin Ensâb İlmi Açısından Önemi", *Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi* 5/2 (2021), 270-302.

⁴⁶ Yunus Aktı, *Ahmed Nazif Efendi ve Nakîbü'l-eşrâflara Dair Eseri: Riyâzu'n-Nukabâ-Tahlil ve Metin* (İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 86.

⁴⁷ Işık, "Osmanlı Devleti'nde Nakîbü'l-Eşrâflık Müessesesi ve Meşihat Arşivi'ndeki Nakîbü'l-Eşrâf Defterleri", 223; Ahmed Nazif Efendi, *Riyâzu'n-Nukabâ*, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, No. 2275, 36b-37a; Mehmed Süreyya Bey, *Tezkire-i Meşâhîr-i Osmaniyye/Sicill-i Osmanî*, 3/385; Ahmed Rifat Efendi, *Devhatü'n-Nukabâ*, 42.

Efendi getirilmişse de 1769-1770'te tekrar Nakibü'l-eşrâflığa tayin edilmiş ve vefatına kadar da bu görevi sürdürmüştür.⁴⁸

Osmanlı Devleti'nde her üst düzey görevlinin kendi oturduğu konağın selâmlık bölümünü resmi daire olarak kullanması bir gelenektir. 1826 yılında Yeniçeri ocağının kaldırılmasına kadar şeyhülislâmlar da oturdukları konakların selâmlık kısmını Meşihat dairesi⁴⁹ yani devlet işlerinin görüldüğü resmi daire, harem kısmını da aile bireyleriyle ikamet ettikleri hususi mekân olarak kullanırdı.⁵⁰ İlmiye teşkilâtı içerisinde yer alan Anadolu ve Rumeli kazaskerleri, şeyhülislâm ve Nakibü'l-eşrâf gibi üst düzey ilmiye mensupları da resmi faaliyetlerini kendi konaklarında sürdürürlerdi. Abdullah Efendi, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından önceki tarihte Nakibü'l-eşrâflık yaptığı için bu vazifeyi kendi konağında ifa etmiştir.

Nakibü'l-eşrâflar, kendi dönemlerinde siyâdet hücceti verdiği seyyid veya şeriflerin isimlerini, silsilelerini ve ikamet mahallerini kaydettiği ve ismine "Nakib Ceridesi", "Şecere-i Tayyibe Defteri", "Sâdât Defteri" veya "Nakibü'l-eşrâf Defteri" denilen defterler düzenlerlerdi.⁵¹ Seyyidler, şecereleri kaybolduğunda veya yıprandığında merkezdeki Nakibü'l-eşrâf'a veya kazalardaki Nakibü'l-eşrâf kaymakamlarına müracaat ederek bu defterlerdeki bilgilerden istifade edilmek suretiyle seyyidlik şeceresi çıkartabilirdi.

Meşihat Arşivi'nde Siyâdet Hüccet Defterleri, İcmal ve İsim Fihrist Defterleri, Teftiş Defterleri, Nakibü'l-eşrâf Kaymakamı Atama Defterleri ve Maaş Defterleri olmak üzere beş bölümden oluşan 47 adet Nakibü'l-eşrâf Defteri⁵² bulunmaktadır. Bu defter serisi içerisinde Nakibü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin görev yaptığı tarihlere ait bir defter bulunmamaktadır. Bu sebeple Nakibü'l-eşrâflığı sırasında düzenlediği siyâdet hüccetleri ile ilgili bir bilgiye ulaşılamamıştır.

4. Nakibü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin Terekesi⁵³

Tereke kayıtları Osmanlı içtimaî ve iktisadî tarihine yönelik araştırmalar için zengin bir kaynak mahiyetindedir. Tereke, vefat

⁴⁸ Işık, *Meşihat Arşivi Belgeleri Işığında Seyyidler ve Nakibü'l-eşrâflık Müessesesi*, 59 vd.

⁴⁹ Mehmet İpşirli, "Bâb-ı Meşihat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 4:363.

⁵⁰ Hafız Hızır İlyas, *Tarih-i Enderûn*, (İstanbul: Dârü't-Tıbbâati'l-Âmire, 1276), 374.

⁵¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinde İlmiye Teşkilâtı*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988), 167.

⁵² Gerek kataloglarda gerekse belgelerde 'Nakibü'l-eşrâf Defteri' şeklinde geçmektedir. Biz de bundan dolayı bu ismi tercih ettik.

⁵³ İstanbul Müftülüğü, Şerhiye Sicilleri Arşivi, *Kısmet-i Askeriye Mahkemesi*, No. 343, 48a-49.

eden kişilerin geride bıraktıkları eşya ve mallarının tespit ve taksiminin yapılması, teçhiz ve tekfin masraflarının karşılanması, vefat eden şahsın borçlarının ödenmesi, vasiyeti varsa yerine getirilmesi, tereke yazım masrafları düşüldükten sonra kalan miktarın mirasçıları arasında paylaşılması işlemlerinden oluşmaktadır.⁵⁴ Vefat eden kişinin ilk olarak kimliği, unvanı, ait olduğu zümre, mesleği, ikamet ettiği ve vefat ettiği yer, vefat şekli ve tarihi, mirasçıları gibi bilgiler; ikinci kısımda geride bıraktığı malların ayrıntılı sayılması ve tespit edilen maddi değeri; üçüncü kısımda teçhiz, tekfin, ıskat, it'âm-ı fukarâ, resm-i kısmet ve diğer işlemler için yapılan masraflarla nafaka ve mehir gibi borçlarının düşülmesi; son bölümde ise mirasçılardan her birinin hissesinin oranı ölçüsünde kendisine düşen malın nakdi değerinin belirlenmesi şeklinde dört kısımda kaydedilirdi.⁵⁵ Abdullah Efendi'nin terekesinde de bu bahsedilen sıra takip edilmiştir.

Abdullah Efendi'nin, terekesinden İstanbul'da Süleymaniye semtinde Molla Gürani Mahallesi'nde ikamet ettiği, Rumeli Kazaskeri ve Nakîbü'l-eshrâf olarak görev yaptığı, babası Seyyid Mustafa Efendi'nin Şeyhülislâm olduğu, mirasçılarının eşi Derviş Saliha Kadın bt. Abdurrahman, oğlu Müderris Seyyid Osman Molla Efendi ve Seyyid Mehmet Emin Molla Efendi olduğu ve terekenin 22 Receb 1184/11 Kasım 1770 tarihinde yazıldığı bilgilerine ulaşılmaktadır.

Abdullah Efendi'nin terekesi 282.000 akçe tutarında kitapları, 1.472.520 akçe tutarında ev eşyaları, 318.000 akçe tutarında 5 cariyeye ve 3 gulamı ile 179.280 akçe tutarında Rumeli sahilhanesindeki eşyaların bedeli, vasiyet ve borçları düşüldükten sonra bir nikâhlı eşi ve 2 erkek çocuğuna pay edilmiştir. Eşi Saliha Hanım'a 1.311 guruş 80 akçe ve çocuklarına 4.590 guruş 100 akçe ayrılmıştır. Terekesindeki mallarının yüzde 13'ü kitap, yüzde 65'i eşya ve yüzde 14'ü cariyeye ve gulam, yüzde 8'i de Rumeli sahilhanesindeki eşyalarıdır.

536.760 akçe giyim kuşam, 310.800 akçe takı (yüzük, tespih, saat vb.), 67.200 akçe nakit para, 37.420 akçe mutfak eşyası, 51.600 akçe hayvanları, 56.200 akçe binek takımı, 383.500 akçe döşeme/mefruşat ve ev eşyası, 30.000 akçe zahire, 20.000 akçe yakacak odun, 1.800 akçe kayık olmak üzere terekesinin yüzde 73'lük dilimini ev eşyaları oluşturmaktadır.

Terekesinden teçhiz, tekfin ve kayıt masrafları düşülmüş, 1.311 guruş 80 akçe vasiyeti, 1.375 guruş eşinin mehr-i müecceli, 4.565 guruş Kethüda Ali Efendi'ye olan borcu ayrılmıştır. Terekesindeki

⁵⁴ Tahsin Özcan, "Muhallefat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2005), 30:406-407.

⁵⁵ Özcan, "Muhallefat", 406-407.

mallar taksim edilirken vasiyeti üzerine eşi Saliha Hanım'a ayrılan miktarın aynısı, başka birisine yahut bir iş için -isim belirtilmemiş- ayrılmış ve bu miktar terekeden düşüldükten sonra kalan kısım mirasçıları olan eşi Saliha hanım ve iki çocuğuna pay edilmiştir. Bu ayrılan paranın eşi Saliha Hanım'ın aldığı miktar ile aynı olması bunun ümmü veledlere verilmiş olma ihtimalini düşündürmektedir. Terekesine göre eşi ve iki oğlu olmak üzere üç mirasçısı bulunmaktadır. Mirasçıları bulunduğu için terekeden Beytülmal'e pay ayrılmamıştır.

Terekesini incelediğimizde iki erkek çocuğunun annesinin, eşi Saliha Hanım olduğu yanlıgısına düşülmemelidir. İstanbul Karacaahmet'teki mezar taşları incelendiğinde Abdullah Efendi'nin çocukları Osman Efendi ve Mehmet Emin Efendi'nin annelerinin Saliha Hanım olmadığı ve iki çocuğun da farklı annelerden dünyaya geldiği tespit edilmiştir. Nitekim Osman Efendi'nin annesi Rukiye Hanım ve Mehmet Emin Efendi'nin annesi Mevsume Hanım'dır, İstanbul Karacaahmet'teki mezar taşlarında "Ümmü veled" ibaresi yazılıdır.⁵⁶

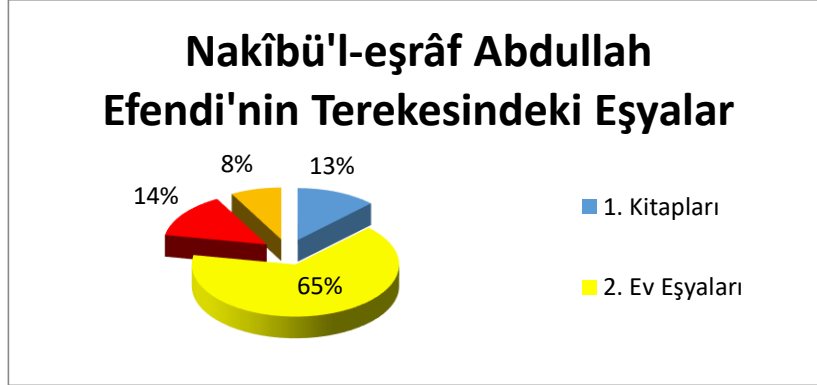
Nakibü'l-eshraf Abdullah Efendi'nin soylu, bilinen ve devletin üst kademelerinde görev alan bir ulema ailesinden gelmesi, terekesindeki eşya, cariyeye ve gulam sayısını da etkilemiştir. Cariye sayısı ve evi haricinde Rumeli'deki sahilhanesi göz önüne alındığında dönemin ulemasına nazaran maddi imkânının oldukça iyi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca terekesindeki bilgilerden üzerinde devlete ait bir zimmet kaydı veya vakıf eşyası bulunmadığı da görülmektedir.

Abdullah Efendi'nin hem terekesinde hem de mezar taşında Sadr-ı Rumeli ve Nakibü'l-eshraf ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca nesebini ifade etmesi için "seyyid" kelimesi yazılmıştır.

Abdullah Efendi'nin terekesinde fıkıh, fetva, tefsir, hadis, akaid, belagat, lügat, feraiz, ilmihal ve tasavvufla ilgili yazma ve matbu eserler bulunmaktadır. Abdullah Efendi'nin terekesi incelendiğinde kitaplara değer biçildiği, kayda geçirildiği fakat satılmadığı görülmektedir. Kitapların çocukları Müderris Osman Efendi ve Nakibü'l-eshraf Mehmet Emin Efendi'nin -ilmiye sınıfından olması hasebiyle- istifadesi için ayrıldığı ve sonraki yıllarda aile bireyleri tarafından İstanbul Fatih ilçesindeki dedesinin ismiyle bilinen Feyzullah Efendi Kütüphanesi'ne bağışlandığı düşünülmektedir. Bu kitaplar, dönemin ulemasının ilmi referanslarını ve medreselerde okutulan kitapları tespit etme açısından ve ayrıca kitapların rayiç bedellerini belirleme noktasında temel kaynaktır.

⁵⁶ Bk. Ekler: 1, Nakibü'l-eshraf Abdullah Efendi'nin kendisi, eşi, çocukları, utekası, cariyesi ve torunlarının İstanbul Karacaahmet Mezarlığı'ndaki mezar taşları.

Sonuç

Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin torunu Nakîbü'l-eşrâf Abdullah Efendi, ilmiye teşkilatında üst kademelerde görev almış ve babası ile dedesinden aldığı ilmi mirası evlatlarına aktarmıştır. Çocuklarından Osman Efendi müderris olmuş ve Mehmet Emin Efendi ise Nakîbü'l-eşrâflık vazifesini ifa etmiştir. Bu bağlamda Feyzullah Efendi sülalesi, aile bireyleri sayısı açısından Nakîbü'l-eşrâflık görevini en uzun süre yerine getiren ulema ailelerinden birisi olma özelliğini kazanmıştır.

Nakîbü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin terekesinde kayıtlı bir eşi olsa da nesebi cariyeleri ile de devam etmiştir. Nitekim Osman Efendi'nin annesi Rukiye Hanım ve Mehmet Emin Efendi'nin annesi Mevsime Hanım'ın Üsküdar Karacaahmet'teki mezar taşlarında "Ümmü veled" ibaresi yazılıdır. Abdullah Efendi'nin terekesi incelenerek çocuklarının annesinin, terekede ismi geçen zevcesinin olduğu yanlışına düşülmemelidir. Oysaki mezar taşlarına bakıldığında terekedeki çocuklarının cariyelerinden olduğu açıkça görülmektedir. Böylece sadece terekeye bakılarak anne isimlerinin tespitinin yeterli olmadığı kanaatine varılmıştır.

Nakîbü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin eşi, cariyeleri ve çocuklarının isimlerinin tespiti noktasında şu ana kadar yapılan çalışmalar ele alındığında Nakîbü'l-eşrâf Abdullah Efendi hakkındaki iktibaslar aynı kaynaklardan yapılmış olsa bile birbiri ile çeliştiği görülmüştür. Bu sebeple Osmanlı döneminde yaşamış önemli kişilerin aile ve soy araştırmalarında sadece biyografi ve tabakat kitaplarının yeterli olmadığı, bu kaynaklarla birlikte şahsın terekesi ve mezar taşlarının da mutlaka incelenmesi gerektiği önem arz etmektedir. Bu konuda Abdullah Efendi'nin Şeriyye Sicilleri Arşivi Kısmet-i Askeriye Mahkemesi sicillerinden tespit edilen terekesi ve Üsküdar

Karacaahmet Mezarlığı'ndaki ailesine ait mezar taşları nesep bağlarını kurma açısından temel kaynaklardır.

Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'nin dedesinin seyyidliği ile ilgili ihtilafların dönemin siyasi olaylarıyla doğrudan bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Nitekim seyyidliğinin sahte olduğunu iddia eden vakanüvislerin kendi yazdıkları eserlerde birbiriyle çelişkili ifadeler kullandığı görülmüştür. Aynı eserin bir sayfasında seyyidliği sahte olduğu belirtilirken farklı bir sayfasında da evlad-ı resulden olduğu açıkça ifade edilmektedir.

Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'nin seyyidliği ile ilgili olarak öncelikle dedesi Feyzullah Efendi ve neslinden birçoğunun Nakibü'l-eşraf olarak tayin edilmesi, terekesi ve mezar taşlarında neslinin *evlâd-ı Resul'e* dayandığının belirtilmesi, Meşihat Arşivi'ndeki Nakibü'l-eşraf defterlerinde anne ve baba tarafından Haseni ve Hüseyinî koldan geldiği belirtilerek şeceresinin tasdiklenmesi bu husustaki şüpheleri ve soru işaretlerini ortadan kaldırmaktadır. Bu bağlamda şecere ve tereke gibi arşiv kaynaklarının kendi dönemlerinde yahut sonrasında kaleme alınan *Devhatü'n-nükebâ*, *Riyâzu'n-nükebâ* ve *Sicill-i Osmanî* gibi biyografi eserlerinin birbirleriyle mukayeseli okunması gerektiğini, sadece bir kaynaktan alıntı yapılarak sahipsiz bir neticeye varılamayacağını da ifade etmemiz gerekir.

Abdullah Efendi'nin terekesindeki eşyalar ve eşyaların rayiç bedelleri doğrultusunda öncelikle tereke kayıtlarının bir ulema ailesinin sosyo-ekonomik statüsünü inceleme açısından birinci derecede kaynak teşkil ettiği görülmektedir.

Abdullah Efendi'nin terekesi ile eş ve çocuk durumu, eğitim-kültür durumu, iktisadi durumu, geçim kaynakları, takı ve süs eşyası kültürü, mutfak ve yemek kültürü, beslenme alışkanlıkları, giyim-kuşam kültürü, mesken durumu gibi daha birçok alanda ne tarz harcamalar yapıldığı da tespit edilmiştir. Bu şekliyle tereke kayıtlarının biyografi yazımında önemli ve gerçekçi bilgiler ortaya koyduğu görülmüştür.

Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'nin, Mahbube Hanım (ö.1184/1770-1771) ve Servihiraman Kadın (ö. 27 Ramazan 1199/3 Ağustos 1785) ismindeki iki cariyesini azat ederek hürriyetine kavuşturmuş olması İslamiyet'in köle ve cariyeler hakkındaki prensibine uygun davrandığını göstermektedir. Ayrıca Abdullah Efendi'nin oğlu Seyyid Mehmed Emin Molla Efendi'nin azat ettiği kölesi Mehmet Aziz Efendi'nin (ö.1239/1823-1824) Anadolu kadılığı vazifesine kadar yükseldiği de görülmüştür.

Tereke kayıtlarının incelenmesi, soy ve nesep bağının kurulmasında temel kaynaklardır. Ancak terekede kişinin

kendisinden önce vefat eden çocukları yazılmadığı için aile bireyleri ve soy bilgileri eksik kalmaktadır. Nitekim Abdullah Efendi'nin kendisinden üç yıl önce vefat eden oğlu Mustafa Efendi'nin bilgisine sadece mezar taşından ulaşılmıştır.

Aynı şekilde terekede eş/eşlerin yazılıp ümmü veledlerin yazılmaması, çocuklarının annelerinin tespit edilmesinde terekenin yeterli olmadığını göstermektedir. Bundan dolayı Abdullah Efendi'nin diğer çocuklarının anneleriyle ilgili bilgiye Karacaahmet'teki mezar taşlarından ulaşılmıştır.

Netice itibariyle bu çalışmayla Nakibü'l-eşraf Abdullah Efendi'nin şeceresi üzerinden nesebine, terekesi üzerinden ailesine ve sosyo-ekonomik düzeyine, hizmet hayatı üzerinden de Nakibü'l-eşraf olarak ilmiye teşkilatı içerisindeki konumuna ayna tutulmuştur.

Kaynakça

- Ahmed, Badi Efendi. Riyâz-ı Belde-i Edirne. Haz. Niyazi Adıgüzel-Raşit Gündoğdu. 2/1. Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları, 2014.
- Ahmed Rifat. Devhatü'n-Nukabâ. İstanbul: Karahisarî Esad Efendi Litografyası. 1283.
- Ahmed Nazif Efendi. Riyâzu'n-Nükabâ. İstanbul: Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, No. 2275.
- Akgül, Şükriye. İslâm Tarihçiliğinde Meşâhîru'n-Nisâ Geleneği ve Mehmed Zihni Efendi'nin Meşâhîru'n-Nisâ Adlı Eserinin İncelenmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Akti, Yunus. Ahmed Nazif Efendi ve Nakibü'l-eşrafırlara Dair Eseri: Riyâzu'n-Nukabâ-Tahlil ve Metin. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Akün, Ömer Faruk. "Fitnat Hanım (ö. 1194/1780)". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 13:39-46. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.
- Altınsu, Abdülkadir. Osmanlı Şeyhüislamırları. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1972.
- Bayraktar, Saliha Bozer. İstanbul Karacaahmet Mezarlığı 22 Numaralı Adadaki Mezar Taşları. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- BOA, Osmanlı Arşivi. Mühimme Defterleri [A.DVN.MHM.d.]. No. 150

- Bilgiz, Musa. “Fezullah Efendi’nin Şeyhülislâm Çocukları: Fethullah Efendi, Murteza Efendi ve Mustafa Efendi”. Erzurumlu Şeyhulislam Seyyid Fezullah Efendi Sempozyumu. ed. Ömer Kara. 199-203. Erzurum, 2015.
- Budak, Cennet Betül. Karacaahmet Mezarlığında Seyyidlere Ait Mezar Kitabeleri (19. Yüzyıl) Metin, İnceleme ve Transkripsiyon. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Derin, Fahri Ç. “Şeyhülislam Fezullah Efendi’nin Nesebi Hakkında Bir Risale”. Tarih Dergisi, 10, (1959), 97-104.
- Hafız Hızır İlyas. Tarih-i Enderûn. İstanbul: Dârü’t-Tıbâati’l-Âmire, 1276.
- Işık, Ayhan. Meşihat Arşivi Belgeleri Işığında Seyyidler ve Nakübül-eşraflık Müessesesi. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2021.
- Işık, Ayhan. “Osmanlı Devleti’nde Nakübül-Eşraflık Müessesesi ve Meşihat Arşivindeki Nakübül-Eşraf Defterleri”. Alevilik Araştırmaları Dergisi 8 (2014), 213-285.
- İpşirli, Mehmet. “Mustafa Efendi, Fezullahefendizâde”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 31/297-298. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- İpşirli, Mehmet. “Fezullah Efendi’nin Biyografisine Dair S. F. Meservey’in Çalışması Üzerine Bazı Değerlendirmeler”. Erzurumlu Şeyhulislam Seyyid Fezullah Efendi Sempozyumu. ed. Ömer Kara. 145-150. Erzurum, 2015.
- İpşirli, Mehmet. “Bâb-ı Meşihat”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 4/363. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.
- İstanbul Müftülüğü Meşihat Arşivi. Nakübül-eşraf Defterleri. No. 93/26
- Kara, Ömer-Çögenli, M. Sadi. “Şeyhülislam Fezullah Efendi: Hayatı ve Eserleri”. Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Fezullah Efendi Sempozyumu. ed. Ömer Kara. 35-98. Erzurum, 2015.
- Katgi, İsmail. Osmanlı Devleti’nde Öldürülen Şeyhülislamlar. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Karahasanoglu, Selim. “Yanlış Zamanda Yanlış Adam”: Fezullah Efendi Sabra Meservey, Fezullah Efendi: An Ottoman Şeyhülislam”. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi 3/5 (2005), 843-847.
- Köprülü, Orhan F. “Fezullah Efendi”. İslam Ansiklopedisi. 4/593-600. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1964.

- Mecdi Efendi. Terceme-i Şakâyık li-Mecdî. İstanbul: Dârü't-Tıbâati'l-Âmire, 1269.
- Mehmed Raşid. Tarihi Raşid. 2:581. İstanbul: Matbaa-i Amire, 1365.
- Mehmed Süreyya Bey. Tezkire-i Meşâhir-i Osmaniyye/Sicill-i Osmanî. 3:385. İstanbul: Matbaa-i Amire, 1890-1893.
- Ögke, Ahmet. “Fezullah Efendi’nin Tasavvufi Silsilesi ve Şeceresi”. Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Fezullah Efendi Sempozyumu. ed. Ömer Kara. 119-143. Erzurum, 2015.
- Özaydın, Abdülkerim. “Selçuklular Döneminde Nakîbü’n-Nukabâların Siyâsî, İdârî ve İçtimâî Hayattaki Rollerini: Tırâd b. Muhammed ve Oğlu Ali b. Tırâd el-Kureşî el-Hâşimî el-Abbâsî ez-Zeynebî Örneği”, TYB Akademi: Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi 4/12 (2014), 101-114.
- Özcan, Tahsin. “Muhallefat”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 30/406-407. İstanbul: TDV Yayınları, 2005.
- Öztuna, Yılmaz. Devletler ve Hanedanlar: Türkiye: 1074-1990. 2: 661-663. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.
- Sevinç, Tahir. “Fezullah Efendi ve Edirne Vakası”. Erzurumlu Şeyhülislam Seyyid Fezullah Efendi Sempozyumu. ed. Ömer Kara. 151-180. Erzurum, 2015.
- Şeriyye Sicilleri Arşivi. Kısmet-i Askeriye Mahkemesi [KAM]. No. 89.
- Şeriyye Sicilleri Arşivi. Kısmet-i Askeriye Mahkemesi [KAM]. No. 343.
- Rençber, Fevzi “Anadolu Aleviliğinde Şecere Geleneği-Bir Ağuiçen Ocağı Şeceresi Örneği”,. Alevilik Araştırmaları Dergisi 6 (2013), 175-200.
- Teber, Ömer Faruk. “Bektâşilikte Otoride”, Milet ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi 14/1 (2017), 78-95.
- Türkal, Nazire Karaçay. Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa Zeyl-i Fezleke (1065-22 Ca.1106/1654-7 Şubat 1695) (Tahlil ve Metin). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012.
- Tayşi, Mehmet Serhan. “Şeyhülislam Seyyid Fezullah Efendi ve Fezziyye Medresesi”. Türk Dünyası Araştırmaları 23 (1983), 9-100.
- Tayşi, Mehmet Serhan. “Fezullah Efendi, Seyyid”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 12/527-528. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Türek, Ahmet-Derin, F. Çetin. “Fezullah Efendi’nin Kendi Kaleminden Hal Tercümesi”. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi 24 (1970), 69-92.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. Osmanlı Devletinde İlimiye Teşkilâtı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. “Osmanlılar’da Nakîbü’l-Eşrafılık”, Marife: Dini Araştırmalar Dergisi [Bilimsel Birikim] 4/3 (2004), 451-458.

Summary

The family and relatives of *Shayk al-Islam* Feyzullah Efendi who were called as “*Feyzullah Efendizâdes*” in the Ottoman State, served in many different positions of the state. In particular, *Shayk al-Islam* Feyzullah Efendi, his son Fethullah Efendi, his grandchildren Mehmet Kamil Efendi, Abdullah Efendi, his grandson's son Mehmet Emin Efendi and many others were *Naqib al-Ashraf* because they were descendants of the Prophet Mohamad (pbuh).

Although the date and place of birth of *Naqib al-Ashraf* Abdullah Efendi is not known exactly, it is more likely that he was born in Istanbul as his father, Mustafa Efendi, was born in Istanbul and served there. Abdullah Efendi was a member of *Shayk al-Islam* Feyzullah Efendizâdes, who was one of the famous *ulama* (scholar) families of the Ottoman State, and his father was *Shayk al-Islam* Mustafa Efendi and his grandfather was the “murdered” *Shayk al-Islam* Feyzullah Efendi.

Abdullah Efendi was brought up in a family that served in the upper positions of the *ilmiyah* (scientific) organization. He became the *Qada* (Judge) of Istanbul in 1757-1758 and was appointed to the Anatolian *Qazasker* (Military judge) taking the rank of *Mawlawiyah* (a Sufi order) on 11 August 1762, and to the *Naqib al-Ashraf* in May 1765. He was in the 41st rank among the 66 *Naqib al-Ashrafs* in the Ottoman State. He served as *Naqib al-Ashraf* after Mirzâzâde Mehmed Said Efendi (d. 18 Dhu al-Qadah 1188/20 January 1775) and before Karahisarlı İbrahim Efendi (d. 17 Jumada al-Thani 1197/20 May 1783). The previous *Naqib al-Ashraf* Mirzâzâde Mehmed Said Efendi took his position when Abdullah Efendi was appointed as the Rumelia *Qazasker* in 1767-1768. Then Abdullah Efendi was appointed to the *Naqib al-Ashraf* position again in 1769-1770 and maintained it until his death.

Abdullah Efendi (d. 1184/1770), who was assigned as *Naqib al-Ashraf* to organize the genealogy of the *Sayyids* and to deal with their affairs, was not exposed to the troubles of his grandfather *Shayk al-Islam* Feyzullah Efendi and his father *Shayk al-Islam* Mustafa Efendi. However, the political, social, and sectarian conflicts in the period of

his grandfather and father caused different narrations about Abdullah Efendi's lineage and family.

It is thought that the conflicts regarding the *sayyid* status of *Naqib al-Ashraf* Abdullah Efendi's grandfather are directly related to the political events of that period. As a matter of fact, it has been seen that the chroniclers, who claim that their *sayyid* status was fake, used contradictory expressions in their own works. While it is stated that his *sayyid* status is fake on one page of the same work, it is clearly stated that he is the descendant of the Prophet Mohamad (pbuh) on another page. In my opinion, after the murder of *Shayk al-Islam* Feyzullah Efendi in the Edirne Incident, the reaction of the people and the *sayyids* must have been concerned because there were allegations that "his *sayyid* status was fake".

The followings remove the doubts and question marks about *Naqib al-Ashraf* Abdullah Efendi's *sayyid* status: his grandfather Feyzullah Efendi and many of his descendants were appointed as *Naqib al-Ashraf*, stating on his estate and tombstones that his descendants were based on the Prophet Mohamad (pbuh), confirmation of his pedigree by stating that he came from the *Hasani and Husayni* clans by his parents in the *Naqib al-Ashraf* notebooks in *Meshihat* Archive. In this regard, we should also state that the biographies of archival sources such as genealogy and inheritance, or *Davhat un-Nuqaba*, *Reyaaz un-Nuqaba* and *Sijilli Osmani*, which were written in their own periods or later, should be considered in comparison with each other, and that an authentic conclusion cannot be reached by quoting only one source.

When Abdullah Efendi's estate is taken into consideration, it is known that he resided in the Molla Gürani District in the Süleymaniye district of Istanbul, served as Rumelia *Qazaskar* and *Naqib al-Ashraf*, his father *Sayyid* Mustafa Efendi was *Shayk al-Islam*, that his heirs were his wife *Darwish Saliha Kadın* bt. Abdurrahman, his son *Modarris* (Professor) *Sayyid* Osman Molla Efendi and *Sayyid* Mehmet Emin Molla Efendi and that the estate was written on 22 Rajab 1184/11 November 1770.

Examined Abdullah Efendi's estate, the mother of his two sons was not his wife, Saliha Hanım. Although he had a wife registered in his estate, his lineage continued with his *jariyahs* (Female slave). When the tombstones in Istanbul Karacaahmet were examined, it was obtained that the mothers of Abdullah Efendi's children Osman Efendi and Mehmet Emin Efendi were not Saliha Hanım and that both children were born from different mothers. As a matter of fact, Osman Efendi's mother was Rukiye Hanım and Mehmet Emin Efendi's mother was Mevsume Hanım. The phrase "*Ummu valad*"

(mother of children) is written on the tombstones in Istanbul Karacaahmet. The fact that the spouse(s) is written in the estate but not the *ummu valad* shows that the estate is not sufficient in determining the mothers of their children. Therefore, information about the mothers of Abdullah Efendi's other children was obtained from the tombstones in Karacaahmet.

The expressions *Sadr Rumelia* and *Naqib al-Ashraf* were used both on Abdullah Efendi's estate and on his tombstone. In addition, the word "*sayyid*" was written to express his lineage.

Abdullah Efendi's estate includes manuscripts and printed works related to *fiqh*, *fatwah*, *tafsir*, *hadith*, *aqaid*, *rhetoric*, *lexicon*, *faraidh*, *catechism* (principles of Islam) and *mysticism*. Examined Abdullah Efendi's estate, it is seen that the books were valued, recorded, but not sold. It is thought that the books were reserved for the benefit of their children, *Mudarris Osman Efendi* and *Naqib al-Ashraf Mehmet Emin Efendi* -because he was from the *ilmiyah* class- and were donated to the Feyzullah Efendi Library, known by his grandfather's name, in the Fatih district of Istanbul, by family members in the following years. These books are the main source in terms of determining the scientific references of the *ulama* of that period and the books taught in the *madrassahs*, and in determining the current prices of the books.

As a result, this study reflects *Naqib al-Ashraf* Abdullah Efendi's lineage through his pedigree; his family and socio-economic level through his inheritance; and his position in the *ilmiyah* organization as *Naqib al-Ashraf* through his service life.

Ekler**1- Nakībū'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin kendisi, eşi, çocukları, utekası, cariyesi ve torunlarının İstanbul Karacaahmet Mezarlığı'ndaki mezar taşları⁵⁷**

Nakībū'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin mezar taşı	
<p>Hüve'l-Hayyu'l-Bâkî</p> <p>Rumeli sadâretinden ma'zûlen</p> <p>Nakībū'l-eşrâf</p> <p>iken vedâ-i âlem-i fânî eden merhûm</p> <p>ve mağfûrun-leh</p> <p>Şeyhülislâm es-Seyyid Mustafa</p> <p>Efendizâde</p> <p>es-Seyyid Abdullah Efendi</p> <p>hazretlerinin</p> <p>rûh-ı şerîfleri için el-Fâtiha</p> <p>sene 1184</p>	

⁵⁷ Nakībū'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin kendisi, eşi, çocukları, utekası, cariyesi ve torunlarının mezar taşı fotoğrafları ve indeks bilgileri Cennet Betül Budak'ın yüksek lisans tezi ve Saliha Bozer Bayraktar'ın doktora tezinden alınmıştır. Bk. Budak, *Karacaahmet Mezarlığında Seyyidlere Ait Mezar Kitabeleri*, 66, 91, 126, 141; Bayraktar, *İstanbul Karacaahmet Mezarlığı 22 Numaralı Adadaki Mezar Taşları*, 569, 582, 584, 602, 606, 674, 686, 692, 738, 755, 772.

Nakîbü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin oğlu Seyyid Mehmed Emin Molla Efendi'nin mezar taşı

Hüve'l-Bâki
 Âli feyyâzdan bulup neşv ü nemâ
 sâbıkâ Anadolu Kazaskeri
 Pâyesi olan Nakîbü'l-eşrâf-ı
 esbak Abdullah Efendizâde
 merhûm
 es-Seyyid Mehmed Emin Molla
 Efendi rûhu için
 el-Fâtiha
 Fî Zilkâde sene 1233

Nakîbü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin oğlu Seyyid Mustafa Molla Efendi'nin mezar taşı

Hüve'l-Hayyu'l-Bâki
 Hâlâ Nakîbü'l-eşrâf
 es-Seyyid Mustafa Efendi
 zâde es-Seyyid Abdullah
 Efendi hazretlerinin
 mahdûm-ı mûkerremleri
 merhûm
 ve mağfûrun-leh es-Seyyid
 Mustafa Molla
 Efendi'nin rûhu için el-
 Fâtiha
 Sene 1181

Nakībū'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin babası Şeyhülislâm Mustafa Efendi'nin mezar taşı	
<p>Hüve'l-Hayyü'l-Bâki Şeyhülislâm iken vedâ-yı âlemi fânî eden merhûm ve mağfürun- leh es-Seyyid Mustafa Efendi ibnü'l-merhûm eş-Şehîd es-Said Şeyhülislâm es-Seyyid Feyzullah Efendi ruhlarına el-Fâtiha Fî evâhir-i Muharrem Sene 1158</p>	

Nakībū'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin oğlu Seyyid Mehmed Emîn Efendi'nin ümmü veledi Mevsûme Kadın'ın mezar taşı	
<p>Hüve'l-Hayyü'l-Bâki Rumeli Sadareti'nden ma'zûlen Nakībū'l-eşrâf iken âzim-i sûy-i bekâ eden merhûm es-Seyyid Abdullah Efendi zâde es-Seyyid Mehmed Emîn Efendi'nin ümmü veledi merhûme ve mağfürun-lehâ Mevsûme Kadın rûhuna el-Fâtiha 11 Rebî'ulevvel sene 1194</p>	

Nakîbü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin utekasından Servihirâmân Kadın'ın mezar taşı

Hüve'l-Hallâku'l-Bâki
Sâbıkan Rumeli Kazaskeri
olub
Nakîbü'l-eşrâf iken vefat eden
merhûm ve mağfûrun-leh es-
Seyyid Abdullah Efendi'nin
atikalarından merhûme
ve mağfûrun-lehâ
Servihirâmân Kadın
rûhu içün Fâtiha
27 Ramazan sene 1199

Nakîbü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin oğlu Seyyid Osman Efendi'nin

ümmü veledi Rukıyye Kadın'ın mezar taşı

Hüve'l-Hallâku'l-Bâki
Rumeli Sadâreti'nden ma'zûlen
Nakîbü'l-eşrâf iken
âzim-i sûy-i bekâ olan
merhûm es-Seyyid Abdullah
Efendizâde
es-Seyyid Osman Efendi'nin
ümmü veledi merhûme ve
mağfûrun-lehâ Rukıyye Kadın
rûhuna el-Fâtiha
Sene 1185

Nakîbü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin eşi Dervîşe Saliha Kadın'ın mezar taşı

Hüve'l -Bâki
 Sâbıkan Rumeli Kazaskeri
 olub
 Nakîbü'l-eşrâf iken vefat eden
 merhûm Seyyid Abdullah
 Efendi'nin
 zevcesi merhûme ve
 mağfûrun-lehâ
 Dervîşe Saliha Kadın
 Rûhu için el-Fâtiha
 sene 1211

Nakîbü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin oğlu Osman Efendi'nin mezar taşı

Hüve'l-Hayy
 Gülşen-i âlemde çün kim
 bulmadım büy-i vefâ
 Derdim efzûn oldu umdukça
 etıbbâdan devâ
 Bunca feryâd eyledim hiç
 kimse imdâd etmedi
 Terk edüb fânî cihânı eyledim
 azm-i bekâ
 Çok görüb attı beni zîr-i türâba
 bu felek
 [taş kırık okunamadı]
 Namdaşım Hz. Osman
 zinnureyn olub
 Âl-i feyzim hem dahî ceddım
 Resûl-i Kibriya
 Gerçi Kazasker-i Anadolu
 olmuş idim

Müddetim otuz yedi gün hatm
edüb ettim fedâ
Her kim okur ruhuma ihlasla
hem fâtiha
Tâ behişten eylerim ben dahî
ona merhaba
[es-Seyyid Abdullah
Efendizâde es-Seyyid Osman
Efendi
Hazretlerinin ruhu için el-
fâtiha
Fi 7 Safer 1220].

**Nakibü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin oğlu Nakibü'l-eşrâf Seyyid
Mehmet Emin Efendi'nin eşi Demhoş Kadınefendi'nin mezar taşi**

Hüve'l-Hayyü'l-Bâki
Bâ-pâye-i Anadolu Nakibü'l-
eşrâf-ı esbak
merhûm Emîn Molla Efendi'nin
halile-i muhteremeleri
merhûme
ve mağfûrun-lehâ
Demhoş Kadınefendi
Rûhu için Fâtiha
sene 1249

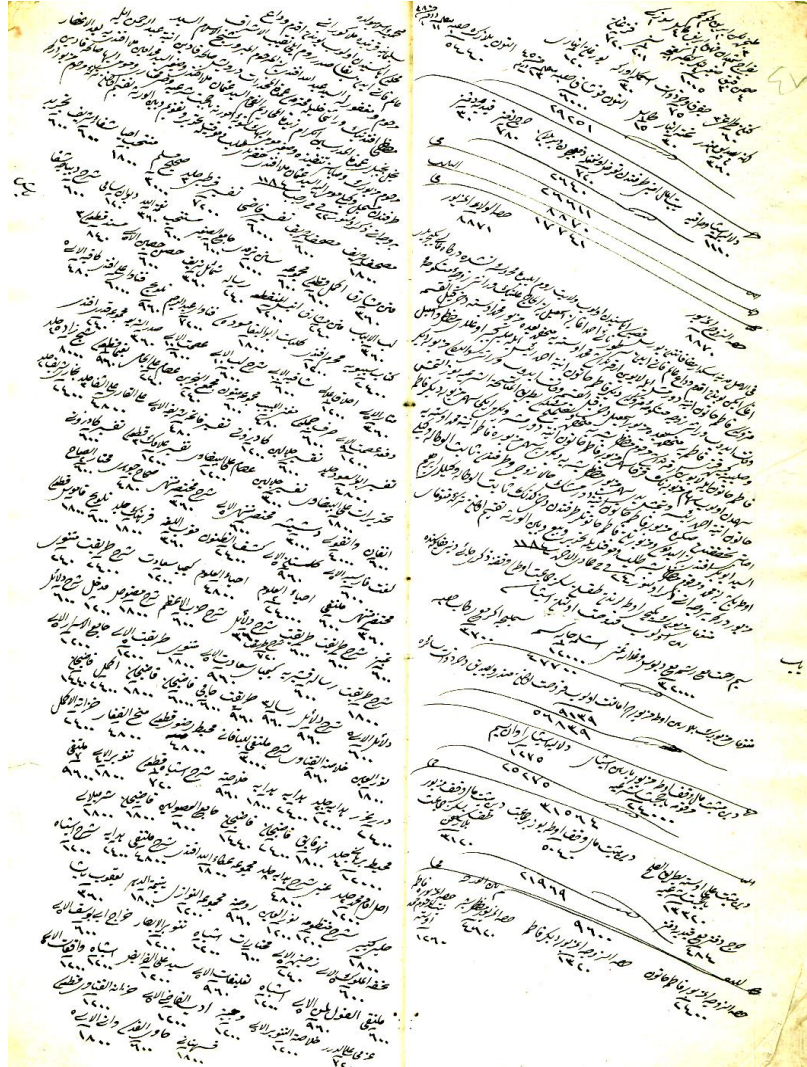
**Nakibü'l-eşrâf Abdullah Efendi'nin oğlu Nakibü'l-eşrâf Seyyid
Mehmet Emin Efendi'nin eşi Mânende Hanım'ın mezar taşı**

Hüve'l-Bâki
Sâbıkan Nakibü'l-eşrâf
es-Seyyid Mehmed Emin
Efendi'nin
halilesi Saraylı Mânende
Hanım rûhu içün
el-Fâtiha
Fî 21 Rebî'ulâhir sene 1231

2- Nakîbü'l-eşrâf Abdullah b. Şeyhülislâm Mustafa Efendi'nin Terekesi⁵⁸

⁵⁸ İstanbul Müftülüğü, Şeriyye Sicilleri Arşivi, Kısmet-i Askeriye Mahkemesi, nr. 343, 48a-49.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, organized into columns and sections. The text includes various entries, likely names or titles, with associated dates and numerical values. The script is dense and characteristic of the period.

Key sections and entries include:

- Top Section:** Entries with dates like 1780, 1781, 1782, 1783, 1784, 1785, 1786, 1787, 1788, 1789, 1790, 1791, 1792, 1793, 1794, 1795, 1796, 1797, 1798, 1799, 1800.
- Middle Section:** Entries with dates like 1780, 1781, 1782, 1783, 1784, 1785, 1786, 1787, 1788, 1789, 1790, 1791, 1792, 1793, 1794, 1795, 1796, 1797, 1798, 1799, 1800.
- Bottom Section:** Entries with dates like 1780, 1781, 1782, 1783, 1784, 1785, 1786, 1787, 1788, 1789, 1790, 1791, 1792, 1793, 1794, 1795, 1796, 1797, 1798, 1799, 1800.

The text is written in a cursive style, with some entries underlined or separated by horizontal lines. The overall layout is organized into a grid-like structure, with columns of text and rows of entries.

3- Nakîbü'l-eşrâf Abdullah b. Şeyhülislâm Mustafa Efendi'nin Terekesinin Transkripsiyonu⁵⁹

[48a] Mahmiye-i İslâmbol'da Süleymaniye kurbunda Molla Gürânî Mahallesi ahâlisinden olub bundan akdem vedâ-ı âlem-i fânî eden sâbıkâ Sadr-ı Rumeli Nakîbü'l-eşrâf merhûm ve mağfurun-leh es-Seyyid Abdullah Efendi b. el-merhûm el-mebrûr Şeyhülislâm es-Seyyid Mustafa Efendi'nin verâseti halile-i muhteremesi umdetül-muhadderât Derviş Saliha Kadın bt. Abdurrahman ile necl-i necîbleri umdetül-müderrisini'l-kirâm zînetül-mehâdimi'l-fihâm es-Seyyid Osman Molla Efendi ve sağîr es-Seyyid Mehmed Emin Molla Efendi'ye bade'l-inhisâr merhûm-ı mezbûrun vesâyâsını tenfize ve sağîr-ı mûmâ-ileyhin tesviye-i umûruna bâ-hüccet-i şer'iyye vasiyy-i muhtârı ve mûmâ-ileyhâ Saliha Kadın tarafından müseccel vekîli mûmâ-ileyh es-Seyyid Osman Molla Efendi hazretleri taleb ve marifetiyle tahrîr ve takvîm ve beyne'l-verese taksîm olunan tereke-i merhûm-ı mezbûrdur ki ber-vech-i âtî zikr olunur:

Fî 22 min Receb sene 1184/[11 Kasım 1770].

Mushaf-ı şerif 1.800 akçe	Mushaf-ı şerif 600 akçe	Tefsîr-i Kâdı 6.000 akçe	Tefsîr-i Kurtubî cild 3 7.200 akçe	Sahîh-i Müslîm 3.000 akçe
Müntehâb-ı İhyâ 1.800 akçe	Şifâ-i Şerif 600 akçe	Tecrid 600 akçe	Metn-i Meşârik 360 akçe	Ekmel Kıtası 600 akçe
Mecmu'a 600 akçe	Sünen-i Tirmizî 1.000 akçe	Câmiü's-sağîr 600 akçe	Müstethâb 600 akçe	Nimetullah 360 akçe
Divân-ı Sâmî 120 akçe	Şerh-i Dibâce-i Şifâ	Lübbü'l-elbâb 360 akçe	Metn-i Meşârik 240 akçe	Enisü'l- münkatı'a

59 İstanbul Müftülüğü, Şer'iyye Sicilleri Arşivi, *Kısmet-i Askeriye Mahkemesi*, No. 343, 48a-49.

	600 akçe			1.200 akçe
Risâle 240 akçe	Şemâil-i şerîf 360 akçe	Hısn-ı hasîn alayı 5 600 akçe	Müsned Kıtası 3 840 akçe	Kitâbu Sibeveyh 2.400 akçe
Muharrem Efendi 1.200 akçe	Külliyât-ı Ebu'l- Bekâ Müsveddesi 1.800 akçe	Fetâvâ-yı Abdurrahim 7.200 akçe	Telvîh 960 akçe	Fetâvâ-yı Ali Efendi 6.000 akçe
Kâfiye alayı 5 480 akçe	Menâr alayı 5 360 akçe	Ahlâk alayı 1 1.200 akçe	Şâfiye alayı 10 600 akçe	Şerh-i Lübb alayı 10 600 akçe
İsmet alayı 10 600 akçe	Sadrü's-şerî'a 360 akçe	Mecmu'a-i Kadri Efendi 240 akçe	Def'a İsmet alayı 9 1.200 akçe	Sarf cümlesi 600 akçe
Muğni'l-lebîb 480 akçe	Mecmu'a-i mütûn 600 akçe	Mecma'ül- Bahreyn 240 akçe	İsâm ale'l-câmi 240 akçe	Nâimâ kıtası 1 960 akçe
Şeyhzâde cild 4 8.000 akçe	Tefsîr-i Ebussuûd cild 2 4.800 akçe	Tefsîr-i Celâleyn 600 akçe	Kazrûnî 1.200 akçe	Tefsîr-i Fatiha-i Şerife alayı 5 480 akçe
Aliyyü'l-kâri ale's-şifâ cild 3 4.800 akçe	Buhâri-i Şerîf cild 2 2.400 akçe	Tahrirât-ı ale'l- Beyzâvî 1.800 akçe	Tefsîr-i Celâleyn 300 akçe	İsâm ale'l- Beyzâvî 1.200 akçe
Tefsîr-i Allâmın kıtası 3 1.200 akçe	Tefsîr-i Kazrûnî 600 akçe	İtkân 600 akçe	Vankulu 4.000 akçe	Deşişe 3.000 akçe

Muhtasâr-1 Münteha alayı 5 600 akçe	Şerh-i Muhtasâr-1 Münteha 360 akçe	Sihâh-ı Cevherî 480 akçe	Muhtâru's- sihâh 2 600 akçe	Lügat-ı Fârisiyye alayı 5 600 akçe
Gülistan alayı 5 960 akçe	Keşfü'z-zünûn 2.400 akçe	Muğribü'l-Lüga 360 akçe	Ferheng-i cild 1.800 akçe	Telvih 600 akçe
Kâmus kıtası 1.800 akçe	Muhtasar-1 Münteha 360 akçe	Mültekâ 600 akçe	İhyâü'l-ulûm 24.000 akçe	İhyâü'l-ulûm 4.800 akçe
Kimyâ-i Saâdet 1.200 akçe	Şerh-i Tarikat 2.400 akçe	Mesnevî 240 akçe	Temeyyüz 600 akçe	Şerh-i Tarikat 600 akçe
Tarikat 600 akçe	Şerh-i Tarikat 720 akçe	Şerh-i Delâil 360 akçe	Şerh-i Hızbü'l- azâm 600 akçe	Şerh-i Fusûs 1.800 akçe
Medhal 1.200 akçe	Şerh-i Delâil 600 akçe	Şerh-i Tarikat 1.800 akçe	Risâle-i Kuşeyriyye 600 akçe	Kimyâ-yı Saâdet alayı 5 960 akçe
Mesnevî 1.800 akçe	Tarikat alayı 5 1.200 akçe	Cami'ü'l-esrâr alayı 5 1.200 akçe	Delâil alayı 5 600 akçe	Şerh-i Delâil 960 akçe
Risâle 3 960 akçe	Tarikat 960 akçe	Câmi 600 akçe	Kâdihan 6.000 akçe	Kâdihan 1.800 akçe
Ekmel 2.400 akçe	Kâdihan 1.440 akçe	Nûru'l-ayn 1.800 akçe	Hülâsatü'l- fetâvâ 960 akçe	Şerh-i Mültekâ li'l-Bakânî 3.000 akçe
Muhît-ı Rıdvâ kıtası 4.800 akçe	Menhu'l-Ğaffâr 4.800 akçe	Hizânetü'l- ekmel 2.400 akçe	Dürer [ve] Gurer 2.400 akçe	Hidâye cild 2 1.200 akçe

Hidâye 2.400 akçe	Hidâye 1.800 akçe	Hülâsa 960 akçe	Şerh-i Eşbâh kıtası 1 720 akçe	Tenvîr alayı 4 1.800 akçe
Mültekâ 7 9.600 akçe	Muhît-i Burhânî cild 4 12.000 akçe	Nehrü'd- [de]kâyık 1.800 akçe	Kâdihan 2.400 akçe	Kâdihan 1.440 akçe
Cami'ü'l- fusûleyn 600 akçe	Kâdihan 1.800 akçe	Şerh-i Celâlî 1.800 akçe	Asl-ı İmâm Muhammed cild 2 1.200 akçe	Ayni Şeyh-i Hidâye cild 8 4.800 akçe
Mecmu'a-i Ataullah Efendi 1.800 akçe	Şerh-i Mültekâ 4.800 akçe	Hidâye 2.400 akçe	Şerh-i Eşbâh 1.200 akçe	Halebî-i kebir 1.800 akçe
Şerh-i Manzûme 1.200 akçe	Nûrül'ayn 1.200 akçe	Ravza 960 akçe	Mecmu'atü'n- nevâzil 1.200 akçe	Yetimetü'd-dehr 1.800 akçe
Yakub Paşa 360 akçe	Tuhfetü'l- mülûk alayı 5 600 akçe	Zahîre alayı 5 240 akçe	Muhtârât 600 akçe	Eşbâh 1.200 akçe
Tenvîrül'ebsâr 1.200 akçe	Harâc-ı Ebî Yusuf alayı 5 600 akçe	Mültekâ 600 akçe	El-Kavlü li-men alayı 5 960 akçe	Eşbâh 1.200 akçe
Talikât alayı 5 960 akçe	Seyyid Ali el- Farâiz 1.200 akçe	Eşbâh 1.200 akçe	Vâkıât alayı 5 1.200 akçe	Azmi ale'd- Dürer 720 akçe
Hülâsatü't- tenvîr alayı 5 1.200 akçe	Veciz 1.200 akçe	Edebü'l-Kadı alayı 5 1.200 akçe	Hizânetü'l- fetâvâ kıtası 1.200 akçe	Kahtâni 1.800 akçe

[48b] Hâvî'l- Kudsî 600 akçe	Vâni alayı 5 1.800 akçe	Şihâb kıtası 30 3.600 akçe	Basma Tarih-i Raşid 2.400 akçe	Sandukât 8 1.200 akçe
Yekûn-i kütüb 282.000 akçe	Bi-hesab-ı guruş 2.350 guruş	Beden sincâb kürk 6.000 akçe	Kubur sincab kürk 4.200 akçe	Bol yenli sincab kürk 6.600 akçe
Boğça 120 akçe	Samur biniş kürk 24.000 akçe	Kubûr samur kürk 30.000 akçe	Beden kakum kürk 7.200 akçe	Biniş kakum kürk 6.600 akçe
Bol yenli kakum kürk 9.600 akçe	Bol yenli kakum kürk 7.200 akçe	Biniş vaşak kürk 24.000 akçe	Beden karsak kürk 5.400 akçe	Biniş karsak kürk 4.200 akçe
Bol yenli vaşak kürk 48.000 akçe	Bol yenli vaşak kürk 30.000 akçe	Beden vaşak kürk 12.000 akçe	Beden kakum kürk 4.200 akçe	Bol yenli kakum kürk 6.000 akçe
Beden vaşak kürk 4.800 akçe	Biniş nâfe kürk 3.600 akçe	Beden nâfe kürk 1.200 akçe	Cübbe vaşak sırtı kürk 720 akçe	Beden sincab kürk 2.400 akçe
Samur kafası üst kürk 18.000 akçe	Bol yenli samur kürk 48.000 akçe	Bol yenli samur kürk 42.000 akçe	Bol yenli samur kürk 30.000 akçe	Çuka biniş 1.200 akçe
Şâli biniş 1.200 akçe	Çuka ve şâli çakşır 6 6.000 akçe	Berdar kaftanı 1.440 akçe	Mehtherhanı kaftanı 3.600 akçe	Alaca kaftan anteri 2.400 akçe
Alaca anteri 2 2.000 akçe	Boğça 120 akçe	Beyaz çetârî kaftan 1.000 akçe	Beyaz anteri 3 3.000 akçe	Şâli cübbe 1.000 akçe
Sof ferâce 2 4.000 akçe	Şâli biniş 720	Çuka biniş 720	Elmaslı saat 48.000 akçe	Elmaslı saat 36.000 akçe

	akçe	akçe		
Elmaslıca saat 18.000 akçe	Altın saat 4.800 akçe	Altın saat 6.000 akçe	Altın saat 6.600 akçe	Altın saat 4.200 akçe
Tonbak saat 3.600 akçe	İncili soba? kuşak 3.600 akçe	İncili tespih 132.000 akçe	Simli mum sofrası 2, Sahan sofrası Maden sofrası 7.200 akçe	Sim gülâbdân 2, Buhurdân 2 24.000 akçe
Sim buhurdan gülâbdân 3.600 akçe	Sim zarf 9, Fincan 10 3.600 akçe	Sim zarf 10, Fincan 15 3.600 akçe	Sim zarf 10, Fincan 10 3.000 akçe	Kahve ibriği 20 5.400 akçe
Sim zarf 7, halâli 2, ceviz 2, Fincan 7, tepsi 1 3.600 akçe	Sarı fener 2, Bakır Fener 1 2.160 akçe	Gügüm 3 1.320 akçe	Leğen 3, İbrik 3 1.440 akçe	Askı 240 akçe
Pirinç şamdan 3 660 akçe	Abdest leğeni 2 tas 2 tepsi 7 3.600 akçe	Yıldızlı tepsi 1, Tas 5, Lenger 6 3.600 akçe	Simli duhan tablası 2 4.800 akçe	Sırmalı duhan tablası 8 360 akçe
İskemle 4, Nân sepeti 2 660 akçe	Pirinç zarf maa fincan 24 1.000 akçe	fağfür sağır tabak billur bardaklar 15 1.200 akçe	Çınar peştahta 720 akçe	Demir iskemle 3 120 akçe
Yemenî yorgan 15 9.000 akçe	Elvan yorgan çift 15 18.000 akçe	Yüz yastığı 11, Baş yastığı 10, şilte 3 3.000 akçe	Sim kemer raht reşme 36.000 akçe	Sim kemer raht beylan/bilan 3.000 akçe

Sim apkun raht 18.000 akçe	Hilâli rikâb 1.320 akçe	Sim ulema rahtı 30.000 akçe	Hilâli raht tabkur yedek deş 1, Gömlök 1, şabka 1 (...?) 600 akçe	Saçaklı 4.800 akçe
Sâye yağmurluk başlık kise 3.600 akçe	Sırmalı haşe 4.200 akçe	Kalie ve sof seccade 1.800 akçe	Köhne abâyi 600 akçe	İşleme makreme 10, Sofra 1, Havlu 1, Peşgir 1 2.400 akçe
Elvan etârî top 10 12.000 akçe	etârî top 3 6.000 akçe	şami etârî 3 2.520 akçe	Berdar top 3 7.200 akçe	Cedîd destâr 10 18.000 akçe
Turuncu şal 4, yeşil şal 1 33.000 akçe	Beyaz şal 1 4.800 akçe	Penbe ve siyah şal 2 9.600 akçe	Sincâbî şal 1 7.200 akçe	Yollu şal 1 8.000 akçe
Fıstıkî şal 5.000 akçe	çatma yastık 18, Köşe yastık 4, Yemenî makad 3, Minder 7, Köşe şilte 2, Yemenî pencere perdesi 13, Kapı perdesi 2 24.000 akçe	Kırmızı minder 2 720 akçe	Kadife eğer 2 1.200 akçe	çalar saat 3.000 akçe

Kadife yastık 7, Minder 2, çuka makad 2 3.000 akçe	Çatma yastık 10, Minder şayak 4, Orta 1, çuka makad 4, İhram 1, Pencere ve cam perde 10, Kapı perde 1 18.000 akçe	Çatma yastık 12, Balin hatâî 2, Köşe yastık 3, Minder 5, Yemeni ve çuka makad 8, İhram 2, Keçe kapı perdesi 1 24.000 akçe	Sandalye 1.800 akçe	Çalar saat 4.800 akçe
Kadife yastık 15, Çuka makad 3, Şilte 3, minder 4, 12.000 akçe	Minder 6, Çatma yastık 14, Minder 6, Şilte 4, Çuka makad 4, Orta keçesi 1, Kapı perdesi 1 18.000 akçe	Kadife yastık 12, Yemenî makad 3, Minder 4 6.000 akçe	Beledi yastık 10, Minder 2, velence perde 1 3.000 akçe	Evâni-i nühasiye kıyye 200 dirhem 100 20.000 akçe
[49a] Elmas yüzük 24.000 akçe	Kadife yastık 20, Çuka makad 3, Minder 6, Pencere perdesi 10, Kapı perdesi 1 10.000 akçe	Orta keçesi 3.000 akçe	Arakiyye kavuk-ı müstamel, Destâr ve câmeşû 6.000 akçe	Tülbent örtüsü 2 3.000 akçe
Peşgir 2 sofra 1 600 akçe	Aş makremesi 6 480 akçe	Kutnî sofra 1 peşgiri 2 1.200 akçe	Mardinî futa 20, Şerbet makremesi 5,	Zümrüt yüzük 24.000 akçe

			Boyama 20, Kahve örtüsü 3 12.000 akçe	
Berber takımı 600 akçe	Pirinç sünbül 10, Revgan kıyye 80 ve zehâir 30.000 akçe	Hırdavât-1 menzil 6.000 akçe	Fıçı maa bârgîr re's 2 30.000 akçe	Doru at re's 1 15.600 akçe
Bârgîr re's 2 6.000 akçe	Gürkiye câriye be-nâm-1 Serukamet 84.000 akçe	Gürkiye câriye be-nâm-1 Nedime 84.000 akçe	Zenciye cevâri re's 3 72.000 akçe	Gürcü gulâm be-nâm-1 Salih ve Süleyman 48.000 akçe
Gürcü gulâm be-nâm-1 Enis 30.000 akçe	Karahisar mahsulünden Nâib Ömer Efendi tarafından poliçeden makbûz 63.600 akçe	Nukûd-1 mevcûde 67.200 akçe	Yekûn eşya ve cevâri ve gulam ve nukûd 1.790.520 akçe	Bi-hesâb-1 guruş 14.921 guruş
Merhûm-ı mezbûrun Rumelihisarı'nda vâki sahilhânelerinde olub takvîm olunan eşyadır ki ber-vech-i âti zikr olunur:				
Köhne çatma yastık 26, Yemenî makad 6, Minder 6, hasır 1 9.600 akçe	Köhne Yemenî yastık 10, minder 3 1.800 akçe	Köhne kadife yastık 6, Yemenî makad 2, Minder 3 1.800 akçe	Köhne minder 2, Yastık 2 600 akçe	Minder 1 300 akçe

Köhne kadife yastık 6, Minder 1 1.320 akçe	Köhne kadife yastık 12, Minder 5, Ayna Yemenî makad 3 4.800 akçe	Kadife yastık 18, Minder 6, Makad 3 9.960 akçe	Beyaz çatma yastık 19, Köşe Yemenî yastık 3, Minder 6, Yemenî makad 3 12.000 akçe	Çatma yastık 17, Köşe yastığı 4, Minder 6, Ayna 3, Yemenî makad 4 24.000 akçe
Köhne çatma yastık 15, Minder 4, Şilte 3, Yemenî makad 3, Ayna 1 7.200 akçe	Çatma yastık 17, Köşe yastığı 4, Kıbrısı makad 3, Pencere perdesi 10, ayna 1, minder 6 18.000 akçe	Kırmızı döşek 4 2.400 akçe	Köhne Kıbrısı yastık 14, minder 4 2.400 akçe	Yemenî yastık 15, Şilte 3, Minder 4, Yemenî makad 3, Ayna 1 7.200 akçe
Mısrî çarşeb 3 600 akçe	Elvan yorgan 35 12.000 akçe	Yemenî yüz yastığı 14 1.800 akçe	Şilte 4 döşek 1 3.960 akçe	Yemenî baş yastığı 13 1.200 akçe
Yemenî şilte 4 960 akçe	Anbar 3 3.000 akçe	Hatab tahminen çeki 200 20.000 akçe	Demir iskemle 240 akçe	Kayık 1.800 akçe
Kayık döşemesi 360 akçe	Hasırlar ve hırdavât-ı sahilhane 10.000 akçe	Evâni-i nühas kıyye 200 Fi[-i beher] 100 20.000 akçe	Yekûn eşyâ-i mezbûre 179.280 akçe	Bi-hesâb-ı guruş 1.494 guruş
Defa menzilde zuhûr eden eşya:				

Çalar saat 1 1.800 akçe	Duhan çubukları 1.200 akçe	Baş çukadar keçesi ve bıçak ve kuşak 7.200 akçe	Devât-ı simiyye 1.800 akçe	Yekûn 12.000 akçe
Bi-hesâb-ı guruş 100			Yekûn-ı kütüb ve eşya ve mücevherât ve gulâm ve cevâri ve nukûd 18.865 guruş	
Minhâ				
Techiz ve tekfîn 500 guruş	Mehr-i müeccel li-zevceti'l- mûmâ-ileyhâ ba-hüccet 1.375 guruş	Deyn-i müsbet Kethüda Ali Efendi bâ- hüccet 4.565 guruş	Resm-i âdi 470 Guruş	Muhammeniyye -i eşyâ ve masârif-ı lâzime 140 Guruş
Kaydiyye 10 Guruş	[Toplam:] 7.060 Guruş			
Sah li't-taksim 11.805 Guruş <u>1.311</u> guruş 80 akçe merhûm-ı mûmâ-ileyhin ba-hüccet-i şer'iyye sâbit olan tis'a vasiyeti için ihrâc olunan [Kalan:] 10.493 guruş 40 akçe				
Hissetü'z-zevce el-mûmâ-ileyhâ Saliha Kadın 1.311 guruş 80 akçe	Hissetü'l- mûmâ-ileyh es- Seyyid Osman Molla Efendi 4.590 guruş 100 akçe	Hissetü'l- mûmâ-ileyh es-Seyyid Mehmet Emin Molla Efendi 4.590 guruş 100 akçe		
[Toplam: 10.493,40 guruş]				